

[Jørgen Tved]

Det kan godt være, at vi med tiden finder ud af, at det måske ikke var det mest geniale, eller at Folketinget havde haft for små sko på i denne sag, at man havde givet for meget køb til f.eks. Fremskridtspartiet. Man kan godt tage stilling til sagen, selv om det ikke bliver den samme som Fremskridtspartiets. Vi har ikke den opfattelse, at det er de store erhvervsinteresser, der her står på spil.

Vi kunne måske godt forestille os, at noget af den jord, der nu skal deles ud, på en eller anden måde blev klaret over nogle forpagtningsordninger, således at også unge landmænd foruden de helt store kapitaler fik en chance for at være med i spillet om at skaffe sig et udkomme også i det sønderjyske område.

Som sagt er vi indtil videre indstillet på at følge de forslag, der er stillet af forslagstillerne, Socialdemokratiet, og så vil vi afvente den videre behandling af det endelige lovforslag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

§§ 1-3, ændringsforslag nr. 1, § 4, således ændret, ændringsforslag nr. 2 om indsættelse af 3 nye paragraffer efter § 4, ændringsforslag nr. 3, § 5, således ændret, og § 6 vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 4 om indsættelse af et nyt kapitel efter kapitel 3 forkastedes, idet 9 stemte for, 110 imod; 1 stemte hverken for eller imod.

§§ 7-12 vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 5 forkastedes, idet 9 stemte for, 108 imod.

§ 13 vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 6 forkastedes, idet 9 stemte for, 111 imod.

§ 14 vedtoges uden afstemning.

§ 15

vedtoges med 111 stemmer mod 9.

Ændringsforslag nr. 7 om, at § 15 udgår, var dermed forkastet.

Ændringsforslag nr. 8 og 9, § 16, således ændret, §§ 17-24, ændringsforslag nr. 10, § 25, således ændret, ændringsforslag nr. 11, § 26, således ændret, §§ 27-43, ændringsforslag nr. 12, § 44, således ændret, §§ 45-47, ændringsforslag nr. 13 og 14, § 48, således ændret, bilag nr. 1-6 til lovforslaget, ændringsforslag nr. 15 og bilag 7 i den nye gengivelse vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Lovforslaget går herefter til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

9) Forespørgsel nr. F 28:

Forespørgel til udenrigsministeren:

»Hvilken oplysninger kan udenrigsministeren give om situationen i Afghanistan, herunder bl.a. om muligheden for en tilbagetrækning af de sovjetiske styrker?«

Af Bjørn Elmquist (V), Helle Degn (S), Per Stig Møller (KF), Riishøj (SF), Lone Dybkjær (RV), Arne Melchior (CD), Annette Just (FP), Glønborg (KRF) og Berlau (FK)

(Forespørgslen anmeldt 15/1 88. Fremme af forespørgslen vedtaget 21/1 88).

Begrundelse

Bjørn Elmquist (V):

På vegne af alle partierne i Folketinget skal jeg i det følgende kort begrunde vor fælles forespørgsel til udenrigsministeren om Afghanistan.

Siden den røde hærs tropper rykkede ind i Afghanistan i juledagene 1979, har landets befolkning oplevet fulde otte års grusomheder, lidelser og overgreb. Store dele af civilbefolkningen - 5, 6, 7 millioner mennesker - er drevet på flugt. Samtidig har den afghanske modstands-

[Bjørn Elmquist]

bevægelse kæmpet videre mod den besættende supermagt. Afghanerne vil ganske åbenbart ikke lade sig kue, og det har skabt beundring og respekt hos os alle.

Vor forespørgsel i dag følger to år efter den, vi sidst havde, nemlig den 16. januar 1986. Siden da har det svirret med forlydender og halv-officielle meddelser om politiske løsninger, supermagtsforståelser, aftaler om troppe-tilbage-trækninger, etablering af en uafhængig afghansk regering, ordninger for flygtningene i Afghanistan osv., alt sammen mens krigshandlingerne stadig har raset videre.

Dagen i dag er derfor en god anledning for regeringen til at give Folketinget en samlet redegørelse om situationen i Afghanistan her ved begyndelsen af en ny, denne gang måske afgørende forhandlingsrunde i Genève.

Formanden:

Inden jeg giver ordet til udenrigsministeren, skal jeg give Tinget den oplysning, at de to sidste sager, der er optaget på dagsordenen, nemlig første behandling af lovforslag nr. L 199 og beslutningsforslag nr. 104, udgår af dagsordenen for dette møde.

Besvarelse

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Siden Folketinget sidst drøftede Afghanistan i januar 1986, er forholdene ikke blevet mindre kritiske for det hårdt prøvede afghanske folk. Der er ganske vist sket visse ændringer i militær henseende og på det seneste også i politisk henseende, som giver anledning til en forhåbning om, at en forhandlingsløsning er mulig, men grundlæggende er situationen fortsat den, at de sovjetiske styrker på ca. 115.000 mand stadig befinder sig i Afghanistan, nu blot på niende år, at flere civile afghanere er blevet tvunget på flugt eller i landflygtighed, og at den afghanske civilbefolkning i almindelighed er udsat for Kabulstyrets overgreb og repressalier i uformindsket omfang.

Jeg vil gerne indledningsvis som baggrund for en omtale af de aktuelle muligheder for en sovjetisk troppe-tilbage-trækning kort beskrive, hvad der er sket i Afghanistankonflikten i de seneste to år.

Politisk har styret i Kabul gjort sig store anstrengelser for at opnå anerkendelse indadtil og udadtil som Afghanistans retmæssige rege-

ring, og styret har i det hele taget bestræbt sig på at fremstå som handlekraftigt og ræsonnabelt. I maj 1986 udskiftedes det afghanske kommunistpartis generalsekretær, Babrak Karmal, med den mere handlelygtige Najibullah, der hurtigt konsoliderede sin stilling i partiet og i 1987 også blev udråbt til landets præsident med endog meget vidtgående beføjelser.

Ved årsskiftet 1986-87 lancerede Najibullah som et led i bestræbelserne på at vinde øget respekt sin såkaldte nationale forsoningspolitik. Den var en opfordring til at danne en national forsoningsregering og iværksætte en våbenhvile og indeholdt desuden løfter om en betinget politisk amnesti til modstandsbevægelsen og udarbejdelse af en ny forfatning på islamisk grundlag.

I mangel af positive reaktioner på dette udspil blev det udvidet med tilbud om deltagelse i en bredere koalitionsregering og indførelse af et flerpartisystem med henblik på en vis deling af magten. Men en nærlæsning af disse initiativer efterlod ingen tvivl om, at de forudsattes virkeliggjort på Kabulstyrets betingelser uden at sætte hverken Najibullahs eller kommunistpartiets dominerende stilling på spil.

Den afghanske modstandsbevægelse Mujahedin tog derfor fra begyndelsen afstand fra udspillet. Den opfattede det som et taktisk forsøg på at indordne Mujahedin under det styre, Sovjetunionen havde indsat i Kabul. Våbenhvilen blev aldrig en realitet, og antallet af afghanske flygtninge, der følte sig fristet til at vende tilbage til deres land, var forsvindende lille. Heller ikke internationalt havde Najibullah held til at nå større anerkendelse. Tværtimod blev den årlige FN-resolution om situationen i Afghanistan, der kræver en fuldstændig troppe-tilbage-trækning og selvbestemmelse for det afghanske folk, i efteråret 1987 vedtaget med det hidtil største antal stemmer for, nemlig 123 over for 19 stemmer imod og 11 afståelser. Og der var tale om her, at en aktiv diplomatisk indsats fra De Tolvs side havde været medvirkende til resultatet.

På efterårets generalforsamling i FN var der også indgående drøftelser om menneskerettighedssituationen i Afghanistan. Som tidligere foregik drøftelserne på grundlag af en rapport, der var udarbejdet af Menneskerettighedskommissionens særlige rapportør, den østrigske folkeretsprofessor Felix Ermacora. Han fik i ef-

[Udenrigsministeren]

tersommeren 1987 for første gang indrejsertiladelse til Afghanistan, og hans rapport dokumenterede detaljeret og med stor tydelighed, at der fortsat begås omfattende og meget alvorlige overgreb på menneskerettighederne i Afghanistan. Rapportøren mente dog at kunne iagttage tendenser til en vis bedring uden for krigszonen.

Generalforsamlingen vedtog med overvældende flertal et resolutionsforslag, som var fremlagt af Danmark og de øvrige EF-lande. I resolutionen gives der udtryk for dyb bekymring over de omfattende og grove menneskerettighedskrænkelser, der begås af de afghanske myndigheder med stærk støtte fra de fremmede tropper. Ligeledes udtrykkes der bekymring over de vilkårlige bombardementer af landsbyer og over hyppigt forekommende tilfælde af tortur og summariske henrettelser. Sideløbende hermed fortsatte de indirekte forhandlinger om en politisk løsning mellem Kabulstyret og Pakistan i Genève med FN's vicegeneralsekretær Cordovez som mellemmand.

Krav fra Najibullah om direkte forhandlinger blev afvist af Pakistan, der ikke anerkender styret i Kabul som det afghanske folks retmæssige repræsentant. I sommeren 1985 havde man i det væsentligste forhandlet sig frem til aftaler mellem Pakistan og Afghanistan om ikkeindblanding i hinandens indre anliggender, om den frivillige og sikre tilbagevenden til Afghanistan af de ca. 3 millioner afghanske flygtninge, der befinder sig i Pakistan, om internationale garantier for ikkeindblanding i Afghanistans indre anliggender og om en aftale om sammenhængen mellem alle elementer i en politisk løsning.

Det væsentligste udestående spørgsmål har været og er stadig tidsrammen for en sovjetisk troppe-tilbagetrækning. Ganske vist er der i den mellemliggende tid sket en indsnævring i afstanden mellem parterne, men der er stadig ikke tale om fuld enighed.

Fra sit oprindelige ønske om en tilbagetrækningsperiode på 4 måneder over for et sovjetisk krav om 4 år accepterede Pakistan under den seneste forhandlingsrunde i Genève i september sidste år, at tilbagetrækningen kunne finde sted over 8 måneder, medens modparten insisterede på 16 måneder. Det er et krav, som er blevet yderligere reduceret, hvilket jeg skal komme tilbage til.

For Pakistan er det afgørende, at tilbage- trækningen ikke kommer til at vare længere end teknisk fornødent for ikke at give de sovjetiske styrker ekstra tid til forsøg på at udrydde den afghanske modstandsbevægelse.

Den mest bemærkelsesværdige udvikling af Afghanistankonflikten indtil generalsekretær Gorbatjovs for nylig erklærede beredvillighed til på visse betingelser at trække de sovjetiske tropper ud har fundet sted på det militære område. I løbet af 1986 og navnlig 1987 har de sovjetiske og afghanske styrker mistet deres hidtidige overtag over modstandsbevægelsen. Det stærkt indskrænkede herredømme i luften for de sovjetisk-afghanske styrker og en øget militær koordination blandt modstandsbevægelsens grupperinger har praktisk talt gjort det umuligt at afskære Mujahedins forsyningslinjer.

Ganske vist er Kabulstyret stadig i stand til med massiv deltagelse af sovjetiske troppeenheder at iværksætte og gennemføre storstilede militære operationer. Det så vi ved juletid med offensiven mod modstandsbevægelsens belejring af garnisonsbyen Khost. Men det er givet, at de sovjetiske og de afghanske styrker ikke permanent kan beskytte landevejs- og flyforbindelsen til Khost mod angreb fra modstandsbevægelsen. Man regner med, at at Najibullah i dag alt i alt kun har kontrol over 20 pct. af Afghanistans territorium, koncentreret omkring hovedstaden og de større provinsbyer, som det endda er blevet stadig vanskeligere at holde fri for Mujahedins aktioner. Men det er på den anden side klart, at modstandsbevægelsen aldrig vil være i stand til at besejre »Den Røde Hær«.

Denne ændring i det militære styrkeforhold – uden udsigt til sejr for Sovjetunionen, medmindre de sovjetiske tropper forstærkes væsentligt – kan, sammenholdt med Najibullahs mislykkede nationale forsoningspolitik, måske have været medvirkende til at skabe en situation, hvor Moskva har set sig yderligere tilskyndet til at søge en politisk løsning på et militært engagement, der er stadig mere upopulært for Sovjetunionen. I forvejen er konflikten jo en belastning for Sovjetunionens internationale omdømme, specielt i den tredje verden – og her navnlig blandt de islamiske lande.

Hertil kommer, at det efterhånden betydelige antal dræbte og sårede sovjetiske soldater i takt med den tilstræbte større åbenhed i sovjetisk

[Udenrigsministeren]

presse har affødt åben tvivl i den sovjetiske befolkning med hensyn til, om disse menneskelige omkostninger virkelig står mål med resultaterne. Men mest afgørende for muligheden af uddatil at ændre holdning til konflikten har formodentlig været forbedringen i Øst-Vest-forholdet.

Hvorom alting er, udgik der sidst på året 1987 en række signaler fra Sovjetunionen om, at man i princippet skulle have besluttet sig for at trække sig ud af Afghanistan, forudsat at våbenforsyningerne til den afghanske modstandsbevægelse hørte op. Derimod var det ikke ganske entydigt, om det tillige var en betingelse, at en regering, domineret af de afghanske kommunister, fik mulighed for at forblive ved magten.

I januar kom der for alvor bevægelse i de diplomatiske sonderinger omkring mulighederne for en politisk løsning. Bl.a. aflagde den sovjetiske udenrigsminister, Shevardnadse, et besøg i Kabul – tilsyneladende for at gøre den sovjetiske politik klar for Kabulstyret. Det var ved denne lejlighed, han tilkendegav Sovjetunionens ønske om, at 1988 blev det sidste år med sovjetiske tropper i Afghanistan, og han antydede også, at en tilbagetrækning kunne være tilendebragt inden for 12 måneder.

Kort efter indledte vicegeneralsekretær Cordovez intensive underhåndsdrøftelser i regionen for at bane vej for den næste – forhåbentlig sidste – forhandlingsrunde i Genève. Det var Cordovez' håb, at drøftelserne i Afghanistan og Pakistan kunne afsluttes i løbet af et par uger, så den næste Genève-runde kunne finde sted i sidste halvdel af februar. Men forhandlingerne blev mere komplicerede og langvarige, end det var forudset, og de blev først afsluttet en uge inde i februar.

De udestående centrale spørgsmål vedrører som sagt tidsrammen for den sovjetiske tilbagetrækning samt overvågning og verifikation. Hvad angår tidsrammen, er der ifølge Cordovez nu i det store og hele enighed. Afstanden mellem parterne er indsnævret så meget, at han har en klar forventning om, at man kan blive endeligt enige i Genève.

Der er også enighed om det vigtige spørgsmål, man kalder front-loading, som indebærer, at størstedelen af de sovjetiske tropper bliver trukket tilbage i den indledende fase. Hvad angår overvågning og verifikation, foreligger der

ifølge Cordovez allerede en aftaletekst, men der er fortsat en række logistiske, tekniske og praktiske detaljer, som skal drøftes i Genève.

Cordovez har ikke lagt skjul på, at dannelsen af en overgangsregering i Kabul stadig væk er aktuel. Ganske vist er sammenhængen mellem dette spørgsmål og den sovjetiske tilbagetrækning nu blevet opgivet. Men der er efter Cordovez' opfattelse enighed mellem parterne om, at en bredt baseret overgangsregering i Kabul vil lette gennemførelsen af en fredsftale. Vicegeneralsekretærens bestræbelser synes således at have forøget mulighederne for, at der under den næste Genève-runde, der indledes i morgen, den 2. marts, kan opnås væsentlige og måske afgørende resultater.

Dette understreges endvidere af generalsekretær Gorbatsjovs erklæring om Afghanistan, som fremkom den 8. februar. Hovedbudskabet i erklæringen er, at Sovjetunionen er blevet enig med Najibullah om at fastsætte en dato, nemlig den 15. maj 1988, for påbegyndelsen af en sovjetisk tilbagetrækning, og at den skal fuldføres på 10 måneder. Denne dato bygger på den forudsætning, at en fredsftale bliver skrevet under i Genève senest den 15. marts med henblik på ikrafttræden to måneder senere. Gorbatsjov konstaterer, at tilbagetrækningen vil tage tid af rent tekniske grunde, men at det ikke er til hinder for, at en relativt større del af styrkerne trækkes ud allerede i den indledende fase.

En politisk forudsætning for tilbagetrækningen er imidlertid, at indblanding udefra i Afghanistans indre anliggender ophører, og hermed sigtes der til våbenforsyningerne til modstandsbevægelsen.

Gorbatsjov bekræfter endelig, at tilbagetrækningen ikke er betinget af dannelsen af en koalitionsregering i Kabul, som han finder må forblive et rent internt afghansk anliggende.

Generalsekretær Gorbatsjovs erklæring er blevet positivt modtaget, fordi den fra højeste autoritative sted fastsætter en mulig dato for påbegyndelsen af en sovjetisk troppetilbagetrækning.

Det er imidlertid vigtigt at notere sig, at denne dato forudsætter enighed i Genève inden den 15. marts, hvilket, i betragtning af at forhandlingerne først bliver indledt i morgen, giver Pakistan meget kort tid til at overveje situationen.

[Udenrigsministeren]

Islamabad har da også gjort opmærksom på, at et meget væsentligt problem må løses, inden en fredsaftale kan slutes. Det drejer sig om etablering af en overgangsregering i Kabul, som er acceptabel for alle parter, herunder ikke mindst de afghanske flygtninge og den afghanske modstandsbevægelse.

Medmindre der dannes en bred overgangsregering, som har kontrol over hele Afghanistan, og som kan befordre en udsoning blandt afghanerne, vil flytningene næppe vende tilbage. Endvidere vil Pakistan ingen reel mulighed have for at kontrollere sin meget porøse grænse til Afghanistan for våbenforsyninger til Mujahedin, så længe mere end 3 millioner afghanske flygtninge opholder sig på den pakistanske side af grænsen. Hertil kommer, at en bred overgangsregering i Kabul bedre kan sikre en sovjetisk tilbagetrækning under ordnede forhold og mere generelt også implementeringen af den samlede politiske løsning på konflikten. Uden en overgangsregering kan situationen i Afghanistan under og efter en tilbagetrækning blive helt uoverskuelig med fare for at føre til kaotiske tilstande.

Der synes da også at være en bred erkendelse af, at en overgangsregering i Kabul vil lette virkeliggørelsen af en fredsaftale. Samtidig er det klart, at sammensætningen af en overgangsregering må overlades til de afghanske grupperinger selv, men det forhindrer ikke, at samtlige konfliktens parter yder en aktiv indsats for at bringe dem sammen.

Danmark har bl.a. sammen med vore partnere i det europæiske samarbejde konsekvent arbejdet for en øjeblikkelig sovjetisk tilbagetrækning fra Afghanistan, for selvbestemmelse for det afghanske folk, de afghanske flygtnings frivillige og sikre tilbagevenden til deres hjem og genskabelsen af et selvstændigt, uafhængigt og alliancefrit Afghanistan. Det er noget, som er kommet til udtryk i talrige nationale erklæringer og i erklæringer fra De Tolv, herunder i forbindelse med det danske EF-formandskab i sidste halvdel af 1987, og i vores støtte til de årlige FN-resolutioner om Afghanistan og til vicegeneralsekretær Cordovez' bestræbelser på at finde en politisk løsning.

Regeringen har noteret sig generalsekretær Gorbatjovs erklærede hensigt om snarest at trække de sovjetiske tropper tilbage, men vi finder på lige fod med mange andre lande, at det

ville være ønskeligt, at en bredt acceptabel overgangsregering bliver etableret i Kabul. Denne holdning har vi sammen med vore EPS-partnere netop givet udtryk for i en erklæring fra De Tolv forud for genoptagelsen af Genèveforhandlingerne i morgen.

Foruden at sikre gennemførelsen af en fredsaftale vil sådan en overgangsregering også få til opgave at udarbejde en ny forfatning og bane vejen for en lovligt valgt regering.

En overgangsregering, som har kontrol over hele landet, og som derfor er i stand til at virkeliggøre en eventuel fredsaftale, er – foruden at være en forudsætning for flygtningenens frivillige og uhindrede tilbagevenden og vel at mærke tilbagevenden ikke til nye flygtningelejre – også en betingelse for, at en international indsats for at genopbygge Afghanistan bliver mulig.

Det afghanske folk har gennemgået ufattelige lidelser gennem mere end 8 års frihedskamp. Besættelsesmagten har med umenneskelig grusomhed ført krig direkte mod civilbefolkningen. Millioner af mennesker har måttet begive sig på flugt. Mere end 3 millioner afghanere befinder sig i Pakistan, henimod et par millioner i Iran, og adskillige millioner er hjemløse i selve Afghanistan.

Der vil være brug for en storstilet international humanitær hjælpeaktion for at gøre det muligt for dette enorme antal afghanske flygtninge at vende tilbage og begynde genopbygningen af deres ødelagte land. Det internationale samfund og en række af de centralt placerede organisationer i FN-systemet må allerede nu begynde at forberede sig på at løse denne store opgave.

Fra dansk side vil vi naturligvis i fortsættelse af den humanitære støtte, vi allerede har ydet, især gennem FN's flygtningehøjkommissær, også yde vort bidrag til en sådan international solidarisk hjælpeindsats.

Hvis udsigterne til en forhandlingsløsning på Afghanistankonflikten således umiddelbart tager sig mere lovende ud end på noget tidligere tidspunkt i den mere end 8 år lange krig, her dagen før den forhåbentlig afsluttende runde indledes i Genève, vil det dog være forhastet og uklogt at glæde sig alt for tidligt, for der består fortsat betydelige uløste problemer.

Forhåbningerne knytter sig foreløbig udelukkende til mundtlige tilkendegivelser fra Moskva om interesse i en løsning, og endnu er

[Udenrigsministeren]

ingen konkrete skridt taget. Indtil Sovjetunionens tilkendegivne intentioner bliver udmøntet i en aftale, som er acceptabel for alle konfliktparter, er situationen fortsat denne: Afghanistan er under fremmed besættelse, og det afghanske folk er nægtet sin lovlige ret til selvbestemmelse.

Forhandling

Bjørn Elmquist (V):

Som ordfører for forespørgerne vil jeg gerne takke ministeren for besvarelsen af forespørgslen. Det var, synes jeg, en udmærket, fyldig besvarelse, der uden omsvøb eller nogen form for besmykkelse fastslår, at de sovjetiske overgreb på Afghanistan beklageligvis stadig finder sted, men at der heldigvis nu er visse udviklinger på vej, som kan give håb om ændringer, forbedringer.

I mit parti, Venstre, mener vi, at den fortsatte sovjetiske besættelse, krigsførelse, overtrædelse af menneskerettighederne i Afghanistan ikke må og ikke kan skubbes i baggrunden. Trods alle mulige erklæringer, forhandlingsoplæg og initiativer er det i denne stund stadig den barske hverdag i Afghanistan, og dette er faktisk en tilstand, der påvirker i mange forskellige sammenhænge langt uden for Afghanistan: flygtningestrømmene, forholdene i nabolandene, først og fremmest Pakistan, klimaet i internationale relationer, ikke bare Øst-Vest, den europæiske Sikkerheds- og Samarbejdskonference CSCE, det bilaterale forhold til Sovjetunionen, men også i den multilaterale, globale FN-sammenhæng.

Sidst vi her i Folketinget debatterede Afghanistan, var den 16. januar 1986, og da vedtog vi enstemmigt en fordømmelse af Sovjetunionens handlinger. Da kun lidet er ændret i dag – jf. FN-undersøgeren dr. Ermacora – om overhovedet noget er ændret, og da Sovjetunionen stadig besætter, fører krig og overtræder menneskerettighederne i Afghanistan, må jeg konstatere, at vor fordømmelse fra januar 1986 stadig står ved magt.

En stor del af ministerens svar redegør for de nyudviklinger, som måske kan føre til en forbedring i Afghanistan, og der blev også anlagt en interessant analyse af en række forhold, årsager, der kan ligge til grund for disse nyudviklinger. Jeg vil erindre om de fem punkter, som

ministeren var inde på. For det første den militære udvikling i Afghanistan, for det andet Najibullah-regimets mislykkede forsoningspolitik, for det tredje belastningen af Sovjetunionens internationale omdømme, for det fjerde forholdene internt i Sovjetunionen og for det femte forbedringen i Øst-Vest-forholdet. Disse ting er på én gang årsag og måske forklaring på, hvad der er ved at ske.

Jeg deler den opfattelse, at der både internt og eksternt de seneste år er bygget et pres op over for Sovjetunionen for at få landet til at trække sig ud af Afghanistan, et pres, der efterhånden heldigvis er ganske anseligt. Det gælder som sagt også internt i Sovjet. Jeg var selv i Moskva for nogle uger siden, og det var slående, hvor ofte Afghanistankonflikten nu bliver bragt på bane, ikke bare i samtale med dissidentkredse og folk, der føler sig dårligt tilpas i det sovjetiske system, men så at sige hver gang reformplanerne, kendt ved ordene glasnost og perestrojka, blev drøftet også med sovjetiske myndighedspersoner.

Her i Vesten er denne sammenkobling til reformplanerne også meget hyppigt anvendt, og jeg synes, den er fuldt berettiget. Hvordan kan man fra officielt sovjetisk hold tale så meget om fred, samarbejde, gensidig tillid og forståelse og forvente at blive taget alvorligt, når man samtidig nu på 9. år fortsætter besættelsen og mishandlingen af Afghanistan? Det spørgsmål har mange af os stillet igen og igen, også når vi i en frysende demonstration trolig er mødt op år efter år 3. juledag til det tværpolitiske arrangement på gaden uden for den sovjetiske ambassade her i København for at markere årsdagen for Afghanistanbesættelsen.

Venstre har med opmærksomhed fulgt de seneste års sovjetiske erklæringer om tilbagetrækning af Den Røde Hærs tropper, senest generalsekretær Gorbatjovs erklæring af 8. februar i år, og lad det være sagt, så ingen misforstår det: Vi håber i Venstre, at løftet om en hurtig tilbagetrækning inden for 10 måneder fra den 15. maj 1988 vil blive holdt. Vi vil også godt lægge til, at det ikke er et øjeblik for tidligt, at tilbagetrækningen så sker. Faktisk har de sovjetiske tropper i dag, efter vores opfattelse i hvert fald, været 8 år 2 måneder og 3 dage for længe i Afghanistan.

Vi har noteret os, at denne dato, den 15. maj, bygger på den forudsætning, at en fredsaftale

[Bjørn Elmquist]

underskrives senest den 15. marts til ikrafttræden 2 måneder senere. Der nævnes også en mere politisk forudsætning, der går ud på, at våbenforsyningerne til modstandsbevægelsen skal ophøre.

At der også må kræves dannet en koalitionsregering i Kabul inden tilbagetrækningen, synes Sovjetunionen ikke at gøre til en egentlig betingelse. Ud fra betragtningen, at Sovjettropperne bare skal se at komme ud af landet, forføje sig bort, så besættelsen kan ophøre, er det vel sådan set også i orden. Dannelsen af en overgangsregering må ikke gå hen og blive en ny forhindring for, at tropperne kommer ud. Men på den anden side er spørgsmålet om en bred overgangsregering givetvis et centralt punkt af afgørende betydning for fremtiden i Afghanistan. Ikke mindst oppositionen i Afghanistan, flygtningene uden for landet og nabolandet Pakistan kræver, at dette spørgsmål indgår i de næste dages afgørende forhandlinger i FN-regi i Genève.

Hvis bestræbelserne for en demokratisk udvikling i Afghanistan skal have mulighed for at lykkes, er det nødvendigt, at der bliver dannet en bredt acceptabel overgangsregering, ligesom de øvrige elementer indeholdt i FN-resolutionerne vedrørende Afghanistan må finde deres plads i FN's indsats for en politisk løsning af konflikten.

På dette meget afgørende område, der jo om noget peger fremad, vil Venstre indtrængende opfordre regeringen til at yde sit bidrag – i al beskedenhed naturligvis, vi er et lille land, men er med mange steder. Det vil være i fuld harmoni med det, som regeringen hidtil har gjort dels bilateralt i EF's EPS-erklæringer, senest den fra Hamburgmødet i går, dels i FN.

På samme vis forholder det sig med indsatsen af humanitær karakter for ofrene for de mange års krigshandlinger. Her må den hidtidige danske indsats fortsættes og forøges. Samtidig forekommer det os fornuftigt allerede nu at forberede en dansk bistandsindsats, sådan som ministeren var inde på det i sin besvarelse, som kan yde sit til, at der opbygges et demokratisk Afghanistan, så snart grundlaget måtte være der. Det er vort indtryk, at der her er fantastisk meget at tage fat på, uhyggelig meget, og det ville være en god idé, om regeringen allerede nu, som det er antydnet i besvarelsen, går i gang med de nødvendige forberedelser; det vil i hvert fald have mit partis opbakning.

I den ulykkelige sag, som overgrebene på Afghanistan er, har vi i dansk politik en god praksis, en god tradition: bred enighed. Fra så at sige alle de politiske partier deltager vi side om side år efter år i den demonstration, jeg talte om for lidt siden, 3. juledag foran Sovjetambassaden. Jeg har i dag i forlængelse af denne fornemme tradition æren foruden på mit eget partis vegne også på vegne af Socialdemokratiet, Det Konservative Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Det Radikale Venstre, Centrum-Demokraterne og Kristeligt Folkeparti at fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget forventer, at generalsekretær Gorbatsjovs erklærede hensigt om at trække de sovjetiske tropper ud af Afghanistan vil blive virkeliggjort hurtigst muligt, således at Sovjetunionens fortsatte besættelse, krigsførelse og overtrædelse af menneskerettighederne ophører.

I bestræbelserne for en demokratisk udvikling i Afghanistan opfordrer Folketinget regeringen til at virke for dannelsen af en bredt acceptabel overgangsregering i Kabul og til i øvrigt at støtte FN's indsats for en politisk løsning på konflikten.

Folketinget opfordrer regeringen til en fortsat og øget humanitær hjælp til ofrene for krigen samt til at forberede en dansk bistandsindsats med henblik på opbygningen af et demokratisk Afghanistan.

Folketinget går derefter over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 54).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Preben Møller Hansen (FK):

Det er fremgået tit og ofte, at Fælles Kurs er et parti, der går ind for total afrustning både nationalt og internationalt. Det vil sige, vi ikke anerkender hverken stormagters eller andre magters ret til at gribe ind i andre folks anliggender og ved hjælp af militær indsats underkue befolkningerne.

[Preben Møller Hansen]

Vi vender os jo imod den besættelsesmagt, der nu i 21 år har besat Vestbredden af Gaza og Golanhøjderne. Vi ser hver dag i tv, hvordan man nedskyder befolkningen dér. Det vender vi os stærkt imod. Vi vender os også imod, at USA var med til at likvidere regeringen i Grenada, lige så vel som vi vender os imod andre militære aktioner andre steder.

Jeg er vidende om, at hr. Bjørn Elmquist og også udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen rejser verden rundt i tide og utide, og jeg kunne godt tænke mig at vide, om de to, der nu har haft ordet, har besøgt Afghanistan, hvor de har været, hvilke ting de har set med egne øjne, eller om de kun viderebringer oplysninger, de har modtaget andre steder fra. Hvis man skal udtale sig med vægt, er det jo bedst, hvis man selv har set det, man giver udtryk for, frem for at bringe andres historier videre.

Lasse Budtz (S):

Da den amerikanske udenrigsminister, George Shultz, for kort tid siden forlod Moskva, sagde han efter forhandlinger med den sovjetiske udenrigsminister, Sjevardnadse: Jeg er ikke i ringeste tvivl om, at Sovjet ønsker at forlade Afghanistan.

Der synes da også at være grund til en god portion optimisme, så den 8 år – eller mere – lange, aldeles uretmæssige besættelse af landet kan ophøre, menneskerettighederne forhåbentlig respekteres og de mindst 5 millioner flygtninge vende hjem fra Iran og især fra Pakistan, hvor der alene er 3,5 millioner.

Førstesekretær Gorbatsjov har ganske klart understreget det sovjetiske ønske om tilbagetrækning. Det sovjetiske kommunistparti har højtideligt erklæret, at de nødvendige forudsætninger nu i hovedsagen er skabt, og amerikanske efterretningskilder har over for amerikansk presse tilkendegivet, at der er flere forskellige tegn på, at tilbagetrækning rent faktisk så småt er i gang, og at den i hvert fald forberedes.

Og så er det jo i morgen, at den nye runde i forhandlingerne i Genève under FN's ledelse starter, med Pakistans regering og den prosovjetiske regering i Kabul som hovedrolleindhavere.

Sovjet har erklæret, at hvis der kan opnås enighed inden den 15. marts, er Sovjet parat til at begynde den reelle tilbagetrækning den 15. maj, med fuldendelse inden årets slutning.

Men fastsættelsen af disse datoer gør det jo ikke. Spørgsmålet om dannelsen af en overgangsregering og om den amerikanske hjælp til modstandsbevægelserne er ikke løst, og desværre har vi ikke nogen sikkerhed for, at disse to problemer kan løses i det kommende par uger i Genève.

Syv afghanske partier samlet i en såkaldt modstandsbevægelsesalliance har meddelt, at de vil danne en midlertidig overgangsregering med ikke færre end 28 ministre, hvoraf de 14 skulle komme fra Mujahedin-bevægelsen, 7 er flygtninge og 7 bor i Kabul.

Denne regerings grundlag er klart muslimsk, og nogle er bange for, at den hælder alt for meget i de såkaldte fundamentalisters retning. Men den har søgt at komme kritikken i møde ved at erklære, at den er udenrigspolitisk neutral og alliancefri. Men dermed har den jo ikke fået magten.

Den eksisterende prosovjetiske regering i Kabul har ikke overraskende afvist denne regering, og tidligere har Sovjet stillet sig afvisende over for et pakistansk forslag om en neutral overgangsregering, der dog ikke nødvendigvis skulle være mage til modstandsalliancen.

Najibullah, der er chef for den sovjetiske lyd-regering, har forsøgt at afbalancere de politiske krav ved at erklære sig rede til at danne en koalitionsregering i overgangsfasen, men det er ikke nok for Pakistan.

En virkelig neutral overgangsregering, der udstyres med garantier fra FN og stormagterne og respekteres bredt, må være den rigtige løsning på vej mod et neutralt Afghanistan, og et Afghanistan, der naturligvis skal have ret til ved demokratiske midler at vælge den regering, befolkningens flertal ønsker.

Sovjet har imidlertid erklæret, at man ikke vil blande sig i regeringsmagten eller regeringsansvaret, efter at man har trukket sig ud, og det har skabt et dilemma.

Vestmagterne ser selvfølgelig helst den hurtigst mulige sovjetiske tilbagetrækning, men det er et almindeligt ønske i mange amerikanske kredse og bestemt i Pakistan, at man skal have sikret den neutrale regering først. Men det paradoksale er, at hvis man står alt for fast på dette krav, sinker man måske og højst sandsynligt tilbagetrækningen, og det kan jo ikke være meningen.

[Lasse Budtz]

Mange vil mene, at konflikten først og fremmest skal afinternationaliseres, gøres til et nationalt politisk spørgsmål, men trækker Sovjet sig ud inden en regeringsdannelse, risikerer man en meget alvorlig situation, måske med blodige sammenstød – nogle er ligefrem bange for en borgerkrig.

Og det har man erkendt i Moskva. Man mener ganske vist officielt, at Najibullah kunne holde ro og orden i landet uden sovjetisk hjælp efter tilbagetrækningen, men hvordan det skulle være muligt, når man ikke var i stand til at gøre det *med* sovjetisk bistand, er ikke godt at vide. Det drejer sig om en tilbagetrækning af 115.000 sovjetiske soldater, der ofte har ført sig frem med en så ufattelig brutalitet, at et umådelig stort flertal af FN's medlemslande år efter år har følt sig forpligtet til at fordømme den sovjetiske invasion og besættelsespolitik.

At Sovjet selv har fået en fornemmelse af, at det kan blive vanskeligt at modvirke en borgerkrig, fremgår af den kendsgerning, at en sovjetisk regeringsrepræsentant ifølge New York Times har erklæret, at man er tilhænger af oprettelse af en FN-styrke til sikring af freden. Skulle en sådan styrke blive nødvendig, ville det efter Socialdemokratiets opfattelse være helt naturligt, at Danmark i god overensstemmelse med vor traditionelle FN-politik overvejer at tilbyde at yde bistand til en sådan fredsbevarende styrke. Det kan selvfølgelig kun blive en mindre bistand, men selv den lille bistand har betydning.

Men i det hele taget bør vi være rede til at hjælpe invasionens og krigens ofre, ikke mindst ved genbosættelsen af de mange flygtninge, som forhåbentlig snart vender tilbage.

Spørgsmålet om den amerikanske hjælp til modstandsbevægelsen er et kernepunkt, som hr. Bjørn Elmquist også sagde det. Hjælpen var på 600 millioner US-dollars sidste år og omfattede bl.a. højtudviklet militærudstyr, herunder Stinger-missiler til nedskydning af fly. Sovjet kræver denne hjælp stoppet, når man trækker sig ud, og en aftale på dette punkt må næsten uundgåeligt blive helt afgørende.

Der er ingen tvivl om, at USA har et ganske særligt ansvar i denne sag, hvilket den amerikanske udenrigsminister også helt klart accepterer. USA har erklæret sig rede til at garantere en freds- og tilbagetrækningsordning, men hvis man fortsætter hjælpen, vil det af Sovjet blive betragtet som en fortsat udenlandsk indblan-

ding. Nogle mener, at der findes en amerikansk-sovjetisk forståelse på dette punkt – nogle kalder det oven i købet en endelig aftale. Og at der er et vist sammenfald af interesser, er helt givet. Selvfølgelig er USA ligesom vi andre interesseret i, at Sovjet trækker sig ud, og Sovjet må selv være oplagt interesseret i at slippe ud – af menneskelige, økonomiske og politiske grunde.

Men Sovjet ønsker selvsagt ikke f.eks. en højreorienteret regering i Kabul, selv om Moskva uden ringeste tvivl burde acceptere en sådan regering, hvis den kom til magten ved demokratiske midler.

Meget vil afhænge af forhandlingerne i de kommende to uger. Faktisk har Sovjet tabt krigen, ganske som USA tabte krigen i Vietnam. Sovjet har i hvert fald ikke vundet – efter 8 års kamp eller mere – og nu bør alle bestræbelser derfor dreje sig om hjælp til en fredelig udvikling med humanitær bistand.

Danmark kan og bør og vil forhåbentlig også deltage i denne indsats i bedste overensstemmelse med vore politiske traditioner. Vi håber gennem dagsordenen at have været med til at skabe grundlaget for en sådan indsats, og vi er glade for det brede politiske samarbejde bag dagsordenen.

Per Stig Møller (KF):

Jeg takker udenrigsministeren for hans redegørelse for situationen i Afghanistan og den klare holdning, talen udtrykker.

Det Konservative Folkeparti kan til fulde støtte regeringens arbejde for en øjeblikkelig sovjetisk tilbagetrækning og det afghanske folks selvbestemmelsesret samt dens klare markering af en overgangsregerings nødvendighed.

Det er ligeledes en meget væsentlig tilkendegivelse fra regeringen, at den vil støtte et befriet Afghanistan humanitært. Men vi bør også forholde russerne, at de ikke bare sådan kan komme og ruinere og smadre og nedtrampe et land og dets folk for derefter at forlade det uden at sende ganske betydelige skadeserstatninger og hjælp til genopbygningen af det land, de har hærget.

Folketinget fordømte russernes optræden i Afghanistan, og vi gentager fordømmelsen i dag.

Det er ikke nok, at Sovjet erklærer sine gode hensigter, hvis vi skal fæste lid til den nye og

[Per Stig Møller]

moderne udenrigspolitik, som Gorbatsjov taler så meget om, og som Sjevardnadse forklarer sine værter i udlandet og gæster hjemme. I februar havde Sjevardnadse således besøg af den britiske udenrigsminister, sir Geoffrey Howe, i hvilken anledning den sovjetiske udenrigsminister om Afghanistanproblemet sagde, at det er vigtigt, at parterne udviser et maksimum af ansvarlighed og god vilje. Alle, sagde han, der virkelig ønsker en fredelig løsning, burde bekræfte dette i handling snarere end i ord. Citatet stammer fra APN. Lad Sovjet nu vise sin fredsvilje i handling. Verden har fået nok af ord.

Mens Gorbatsjov har talt om Afghanistan som et blødende sår, har han og hans afghanske medhjælpere ikke holdt sig tilbage fra at tilføje den afghanske befolkning et utal af dødelige sår. Man har end ikke holdt sig tilbage fra at tilføje mennesker inde i Pakistan sådanne sår. Man er fløjet ind over grænsen og har bombet civile for på denne måde at skræmme Pakistan fra at beskytte ofrene for den sovjetiske krigsførelse i Afghanistan, som fortrinsvis har koncentreret sig om børn, kvinder og våbenløse mænd.

Man har stilet mod et folkemord. Ud af en befolkning på 18 millioner mennesker, der levede i landet, da Sovjet invaderede det i 1979, er 3-3½ million flygtet til Pakistan og omkring 1½ million til Iran; mellem 500.000 og 1 million er dræbt, 100.000 er henrettet, 65.000 er fængslet af politiske grunde, og 1 million lever hjemløse i landet, fordi deres landsbyer er jævnet med jorden. Dertil skal føjes de titusinder af voksne og ikke mindst børn, som er blevet tvangs fjernet til ideologisk opdragelse i Sovjetunionen og andre Østlande.

Selv om USSR har spærret landet for pressen, vrimler det med beretninger om grusomheder og brutalitet udøvet af den russiske hær. Der udføres summariske og bestialske henrettelser. Der udføres hævmord, som nazisterne gjorde det herhjemme under krigen. Der udøves tortur, der bruges napalm, giftgas og fragtationsbomber, og der nedkastes eksplosivt legetøj, som forkrøbler de børn, der tager det op. Lykkes det virkelig at bringe dette folkemord til afslutning og at få russerne ud, så er det ikke os, afghanerne skal takke, men alene sig selv. Alt for længe har den vestlige opinion undladt med kraft at tale afghanernes sag. Alt for langt nede i aviserne har stoffet gemt sig, hvis det overhovedet er kommet frem.

Alt for lidt har ikke mindst det danske fjernsyn haft vilje til at bringe derfra. Selv om der ikke er kommet meget ud, kommer der dog langt mere end det, man har fundet det fornødent at vise den danske befolkning. Jeg er lige ved at sige med radioloven i hånden, at Danmarks Radio groft har svigtet sin informationsforpligtelse i denne sag.

Nu er der imidlertid begrundet håb om, at afghanernes modstandsvilje endelig har fået Moskva til at forstå, at man må ud. Krigen koster for mange russiske liv og rubler, den koster for megen goodwill og gør Gorbatsjovs fredspolitik utroværdig. Sovjet må trække sig ud, for at man kan have nogen tiltro til dets ord og deklamationer, og det må ske hurtigst muligt.

Når Sovjet kunne besætte landet på én dag, så kan det vel også forlade landet på én dag. Skal Sovjet af de tekniske grunde, som Gorbatsjov henviste til den 8. februar, have lidt længere tid, må det sikres, at denne tid ikke bruges til at afskære mujahedinerne fra støtte og gøre det lettere for de 20.000 soldater bl.a. fra Spetsnaz-grupperne, der forventes at rykke sidst ud, sammen med Kabuls hær at rydde landet for modstandsfolk og frihedskæmpere, så det bliver muligt at bevare en sovjetisk lydregering uden direkte sovjetiske omkostninger og sovjetisk tilstedeværelse. Det ville jo være det smarteste.

At noget sådant meget vel kan ligge i nøleriet, fremgår af, at Najibullah dagen efter Gorbatsjovs tale systematisk gav sig til at myrde fangerne i sine fængsler, sådan ca. 30 om dagen, fortalte en oprørsleder i Logar-provinsen ifølge The Times for 25. februar i år. Vi må passe på, at talen om fred ikke forveksles med fred. En sikkerhed mod dette misbrug af fredsprocessen opnår afghanerne kun ved at få en bred overgangsregering dannet, som kan tilse, at afviklingen af det russiske engagement sker i ro og orden, og forberede den proces, der skal ende med et frit Afghanistan under dets egen frit valgte ledelse.

Mujahedinerne har samlet sig omkring et sådant forslag og har leveret en sådan regering. De har oven i købet inddraget syv repræsentanter for muslimerne i Kabul. Selv om de ikke vil have med kommunister at gøre, hvad man godt kan forstå - skulle nordmændene i 1945 have dannet regering med Quisling? - så får Kabul sikkerhed for, at også frihedskæmpernes modstandere får en plads i det nye Afghanistan.

[Per Stig Møller]

Hermed har mujahedinerne vist en meget udstrakt vilje til national forsoning.

Det vil være naturligt, at FN inddrages for at overvåge og verificere tilbagetrækningen og den fredelige overgang til frihed. Og vi skal være rede til at deltage, det er jeg enig med hr. Lasse Budtz i. Mange frygter et blodbad – som om blodbadet ikke allerede har hærget i over 8 år!

Men vil USSR fred, er forslaget om en bred overgangsregering ikke til at komme uden om. En sådan vil alene kunne beskytte landet mod det frygtede blodbad og sikre, at russerne ikke standser tilbagetrækningen og atter slår til, som de eksempelvis gjorde i Ungarn efter først at have meddelt, at de trak sig ud.

Det er også kun en bred overgangsregering af den foreslåede art, der kan bevirke, at de 5 millioner flygtninge tør vende tilbage og deltage i genopbygningen af landet; de får jo syv pladser i den.

Sovjet har for nylig truet Pakistan med at vilde bruge andre midler end tilbagetrækningen til at få løst det afghanske problem, hvis ikke Pakistan skriver under på fredsftalen inden den 15. marts. Som udenrigsministeren så rigtigt bemærker, giver denne tidsramme ikke Pakistan mange chancer for at få tænkt sig om, og en af de ting, det skal tænke over, er netop overgangsregeringen, som Pakistan er for og USSR med sin handling imod. Disse krav skal Pakistan altså tvinges til at opgive, ellers vil russerne bruge en alternativ plan.

Undskyld, hvad for en plan? Hvad er det, USSR truer med? Vidner denne gangsteragtige metode om reelle hensigter? Hvad skal der ske i lyset af tilbagetrækningen, som mujahedinerne ikke må overvåge, hvad forberedes i det Kabul, hvor man myrder mujahedinere i fængsel?

Truslen viser, at de forhandlinger, som starter i morgen, ikke bliver lette og ikke foregår uden skjulte dagsordener og våben i ærmet. Vi kan kun håbe det bedste.

Med den dagsorden, som Folketinget vedtager i dag, lader Folketinget i hvert fald ikke USSR i uvidenhed om, hvor alvorligt vi ser på situationen. Samtidig viser den, at vi agter at hjælpe det afghanske folk humanitært både nu og siden, når og hvis USSR rykker ud. Et hospital skal eksempelvis oprettes på dansk-norsk initiativ, og de to regeringer har allerede lovet at støtte det. Men der er brug for langt flere

midler. Det bør blive en folkesag at støtte det afghanske folk med at få genopbygget landet. Var det for resten ikke årets sag for Operation Dagsværk?

Riishøj (SF):

Socialistisk Folkeparti har fra begyndelsen fordømt den sovjetiske invasion i Afghanistan. Invasionen var et groft brud på folkeretten; den var oven i købet udtryk for en militær fejlkalkulation. Den har påført Afghanistan enorme lidelser, den har også påført Sovjetunionen store menneskelige og politiske tab, og den har svækket Sovjetunionens omdømme både i Øst og i Vest og i forholdet til de muhamedanske lande.

Derfor er det med glæde, det kan konstateres, at Gorbatsjov har udtrykt klar vilje til allerede fra maj måned i år at trække alle sovjetiske tropper tilbage fra Afghanistan. Alle diplomatiske bestræbelser bør sættes ind på at bidrage til denne tilbagetrækning. Gorbatsjov har selv talt om det blødende sår i Afghanistan. I den officielle sovjetiske presse gives der faktisk i dag udtryk for, at slaget er tabt. Mest åbenlyst i den sidste tid er det blevet sagt i den litterære ugeavis, der hedder Literaturnaja Gazeta, hvor det erkendes, at det ikke er lykkedes regeringen i Kabul at indfri de socialistiske løfter, og at følgen heraf er vold og undertrykkelse. Under de betingelser – siges det i avisen – har tilstedeværelsen af sovjetiske tropper ingen mening.

Det er almindeligt anerkendt, at Sovjetunionen ikke havde direkte andel i det kup, der i april 1978 bragte Folkedemokraterne, som de kaldes, under Tarakkis ledelse til magten; det gør det måske noget lettere for Sovjetunionen i dag at trække sig tilbage, når man dog ikke havde direkte andel i det kup, der førte til, at kommunisterne overtog magten.

Derimod er det rigtigt, som flere ordførere har nævnt, at sovjetisk tilbagetrækning ikke nødvendigvis er ensbetydende med fred i selve Afghanistan. En sovjetisk tilbagetrækning fra maj måned, uden at der samtidig oprettes en bred overgangsregering, som er almindeligt anerkendt indadtil og internationalt, vil sandsynligvis føre til en blodig borgerkrig, en borgerkrig, der fortsætter uden tilstedeværelse af sovjetiske tropper. Det er en såkaldt løsning, som nabolandet Pakistan, der har de mange flygtninge, af indlysende grunde ikke finder tiltalende.

[Riishøj]

Derimod er jeg helt enig i både hr. Lasse Budtz' og hr. Bjørn Elmquists udtalelser om, at en strid om en overgangsregering ikke må forlænge den sovjetiske tilbagetrækning. Den er i sig selv en nødvendig forudsætning for fred. Derfor må alle internationale kræfter sættes ind på at få skabt en overgangsregering. Det er særdeles vanskeligt, også fordi modstandsbevægelsen ikke er enig.

Derfor må det være i Danmarks åbenlyse interesse at arbejde for den hurtigst mulige tilbagetrækning. Heldigvis tyder meget på, at de to supermagter på topmødet for nylig har talt konstruktivt om disse ting. Det lader til, at ingen af de to supermagter har til hensigt at styrke den islamiske fundamentalisme, dvs. Irans indflydelse i området, og at de er indstillet på at arbejde for en overgangsregering. Men som sagt kan det trække ud med en overgangsregering, og der er en risiko for, at krigen kan trække ud.

Det vides – og det var hr. Lasse Budtz også inde på – at amerikanerne tilsyneladende har vist deres gode vilje ved at begrænse våbenforsyningerne til mujahedinerne; det opfatter jeg som et positivt skridt. Samtidig er den sovjetiske tilbagetrækning øjensynlig allerede begyndt – det bekræftes af adskillige internationale telegrambureauer – det vil sige, at den forståelse, der åbenbart har været på topmødet, har vist sig at føre til positive skridt.

Derimod er der kræfter i det amerikanske senat – senest ved en henvendelse fra 29 senatorer – som ønsker, at våbenforsyningerne til mujahedinerne skal fortsætte, også imens Sovjetunionen trækker sig tilbage. Jeg håber ikke – sådan må man åbenbart opfatte hr. Per Stig Møllers udtalelser – at den amerikanske ledelse lytter til disse senatorer. Det er højreekstremistiske dele af det amerikanske senat. Det fremmer ikke fredsprocessen, men jeg håber, at den forståelse, som der åbenbart var på topmødet, fortsætter, sådan at de sovjetiske tropper kommer ud hurtigst muligt, og at al indblanding udefra ophører.

Den politiske løsning på Afghanistanproblemet skal først og fremmest findes inden for rammerne af de forhandlinger, der påbegyndes i morgen i Genève. Forhandlingerne har en meget kort frist, men skulle meget gerne munde ud i en aftale, der sikrer den hurtige sovjetiske tilbagetrækning, garanterer for ikkeindblanding,

dvs. for Afghanistans uafhængige, alliancefri status, sikrer en genbosættelse af flygtningene og i hvert fald får så megen stabilitet indadtil i Afghanistan, at der kan skabes i hvert fald en høj grad af fred efter den sovjetiske tilbagetrækning. Det skal helst ske gennem dannelse af en bredt sammensat overgangsregering, etablering af en international, FN-baseret grænseovervågning og omfattende international økonomisk støtte til det genopbygningsprogram i Afghanistan, der forestår.

Den Afghanske Muhamedanske Alliance har – som flere ordførere har nævnt – fremsat forslag om en overgangsregering, som naturligvis skal indgå i forhandlingerne, men der er ikke enighed herom, og det bliver svært med så kort en frist at danne en overgangsregering, der har en bred opbakning; det må vi erkende. De diplomatiske kræfter, der arbejder for det, skal intensiveres i de kommende måneder.

Med en sovjetisk tilbagetrækning opfyldes en af forudsætningerne for fred i Afghanistan. Opgaven er nu at få skabt så megen indre stabilitet, at denne fred bliver en ægte fred, det vil sige, at det blodbad, man kunne frygte efter en tilbagetrækning, ikke finder sted. I den sammenhæng har ikke mindst de alliancefri lande, men også mindre lande inden for blokkene, en stor opgave. Det er på den baggrund, at vi fra Socialistisk Folkepartis side tilslutter os den fremsatte dagsorden.

Lone Dybkjær (RV):

For skægs skyld – hvis man ellers har lov til at benytte et sådant ord under en i øvrigt alvorlig debat – slog jeg op i Gylldendals leksikon fra 1977 for at se, hvad der egentlig blev skrevet om Afghanistan før Sovjets invasion. Her kunne man bl.a. læse, at Afghanistan er en stat i Asien, der mod nord grænser til sovjetisk Centralasien, mod vest til Iran, mod sydøst til Pakistan, og hvor der i nordøst går en smal strimmel helt til den kinesiske grænse, at klimaet er udpræget kontinentalt med ringe nedbør og en temperatur svingende fra minus 20 til plus 40 grader, og at de vigtigste erhverv er agerbrug og fårehold. Hvis man kiggede under historien, havde der selvfølgelig været nogle problemer, og først i 1700-tallet kunne man tale om et selvstændigt afghansk rige, der blev til under påvirkning af større staters indflydelse, især Ruslands og Storbritanniens.

[Lone Dybkjær]

Jeg sad tilbage med en underlig fornemmelse, da jeg havde læst det. Et lille, fredeligt landbrugsland, godt nok 10 gange så stort som Danmark, men hvor det stærkeste udtryk for det, som i virkeligheden adskilte Afghanistan fra andre lande, var, at det var et vildt bjergland. At der havde været kolonikrige, stormagtsintervention, militærkup, nå ja, det er man jo så vant til. Sådan har det været og sådan er det fortsat overalt i verden.

Det er det, der får Doris Lessing til i anledning af udgivelsen af hendes bog »Vores ord forsvinder med vinden« at spørge, om vi begynder at blive lidelsestrætte. Magter vi ikke at rumme alle de mennesker, der lider nød, hvad enten det er af sult, krig, naturkatastrofer eller andet? Denne lidelsestræthed er måske den alvorligste sygdom i den rige verden, og den må vi se af al magt at bekæmpe.

Derfor må vi i forbindelse med Afghanistan heller ikke glemme den 27. december 1979, da Sovjets tropper gik over grænserne og luftbårne styrker blev landsat i Kabul. Her bekæmpede de al modstand, tilsidesatte alle menneskerettigheder, øvede vold og hærværk, afbrændte afgrøder, ødelagde infrastrukturen, begik alle tænkelige overgreb mod uskyldige mennesker, anvendte herunder også noget af det mest modbydelige, nemlig legetøjsbomber over for børn. Der er ingen undskyldninger for den slags handlinger, der ikke blot varede én dag eller to dage, men har været ved, og som bevirker, at man i den sidste Afghanistandebat, vi havde i Folketinget, i begyndelsen af det, vi oven i købet kaldte fredsåret 1986, med rette kunne tale om, at det, der foregik, var folkemord.

I dag er situationen, som udenrigsministeren også siger det, i virkeligheden grundlæggende den samme. Der er stadig sovjetiske styrker i Afghanistan, der er stadig flere afghanere, der er i landflygtighed, og der udøves stadig overgreb over for den afghanske civilbefolkning. Afghanistan er under fremmed besættelse og har ingen selvbestemmelsesret. Som FN's særlige rapportør udtrykker det: Selv om der er sket nogle forbedringer i forhold til tidligere rapporter, er der stadig alvorlige brud på menneskerettighederne.

Netop på denne baggrund, eller man kan måske næsten sige på trods af denne baggrund, vil jeg godt takke udenrigsministeren for hans tale i dag, fordi den ikke underkendte proble-

merne, men nøgternt redegjorde for situationen og alligevel lader håbet om en afslutning af besættelsen farve valget af ord og tonefald.

Lige nu kan vi nemlig kun holde vejret og bede til, at der ikke sker noget et eller andet sted, der gør, at Sovjet opgiver, således at ordene aldrig bliver fulgt op af handling. Lige nu må Danmark i alle internationale sammenhænge arbejde for, at de ord og planer, der er blevet udtrykt, kan føres ud i livet. Om Sovjets tilbagetrækning af tropper så hurtigt, som det kan lade sig gøre, er jeg enig med dem, der har sagt, at 10 måneder er lang tid. Kan FN og Danmark bidrage til ophør af våbenforsyninger til modstandsbevægelsen, hvad der er den første nødvendige forudsætning for, at processen kan forløbe, mener jeg vi bør gøre det.

Jeg er også enig med udenrigsministeren og de ordførere, der har sagt, at skal der komme en varig løsning i området – ikke at jeg tror, det bliver en freds- og konfliktfri zone de første mange år, om nogen sinde – er det, sådan som også De Tolv har givet udtryk for, nødvendigt at få en overgangsregering, der kan bane vejen for en lovligt valgt regering, således at de mere end 3 millioner afghanere, der befinder sig i Pakistan, de 2 millioner, der befinder sig andre steder, og de, der er hjemløse i Afghanistan, kan begynde at se en mulighed for at vende hjem og om ikke andet så skabe perspektivet for en menneskeværdig tilværelse for deres børn og børnebørn.

Udenrigsministeren siger i den forbindelse, at her er en storstilet humanitær indsats nødvendig, en humanitær hjælpeaktion, og at FN-systemet allerede nu må begynde at forberede sig på at løse denne store opgave. Jeg vil derfor gerne spørge udenrigsministeren, hvad der sker, og hvad Danmark kan gøre i denne sammenhæng. Hvor kan vi være med til at sætte processen i gang? Hvilke initiativer kan vi tage eller opfordre andre til at tage? Hvordan kan vi få tingene til at rulle?

Jeg spørger, fordi jeg ikke umiddelbart har hørt om, at der er alvorlige initiativer i gang, og fordi det er så vigtigt, at der parallelt med en tilbagetrækning iværksættes en plan for den storstilede humanitære indsats, der er nødvendig, hvis dette overhovedet skal lykkes på noget tidspunkt.

Til slut blot et par enkelte ord om begrundelsen for Sovjet. Ministeren beskæftiger sig i sit

[Lone Dybkjær]

indlæg med forskellige motiver til, at Sovjet nu faktisk også er blevet indstillet på – og måske mener det alvorligt – at trække sig tilbage fra Afghanistan. Jeg er sådan set enig i de ting, ministeren nævner, om end jeg måske ville vægte dem på en lidt anden måde. Det er klart, at presset hjemmefra spiller en rolle. Det er klart, at konflikten er en belastning for Sovjets internationale omdømme, og det er klart, at skal Sovjet gøre sig gældende på den internationale arena, sådan som der er tegn på at Sovjet gerne vil, er det nødvendigt for det at løse sit Afghanistanproblem, som vi måske kunne kalde det.

Men jeg synes, der er en ting, man kan tilføje, og som måske er vigtigere end noget andet. Mon ikke det er helt afgørende for, hvad Sovjet foretager sig, at der trods alt er et indre behov for ikke blot at skabe ro, men faktisk også at skabe overskud til, at forbrugsmulighederne for Sovjetbefolkningen kan få lov at udvikle sig? Selv om det måske ikke lyder særlig idealistisk, så er det måske ikke så dårligt endda, fordi menneskets vigtigste drivkraft måske er opfyldelsen af de virkelige indre behov.

Arne Melchior (CD):

Jeg vil gerne kvittere for udenrigsministerens fyldige, brede og velformulerede redegørelse som svar på denne fælles forespørgsel.

Jeg – og dermed CD – har følt mig dækket ind af hr. Bjørn Elmquist, der har optrådt som ordfører for forespørgerne. Jeg kan også tilslutte mig adskillige af de andre ordføreres bemærkninger og formuleringer, herunder ikke mindst hr. Per Stig Møllers. Jeg skal derfor på denne baggrund søge at korte min tale en kende ned.

I et meget fyldigt og ligeledes velformuleret foredrag i Udenrigspolitisk Selskab i forrige uge stillede udenrigsministeren det spørgsmål, hvem det er i Europa, som i øjeblikket har det internationale initiativ. Han svarede selv på sit retoriske spørgsmål og svarede selvfølgelig rigtigt, at det har Sovjetunionens hr. Gorbatsjov. Og det er så sandt, som det er sagt. Men det har også en ganske naturlig grund, for det er faktisk Sovjetunionen og derfor dennes leder, som har mest at lave om på. Skal der ske ændringer, må initiativet til ændringerne, som andre har påpeget som nødvendige i mange år, faktisk komme fra denne side.

I en kronik forleden i Berlingske Tidende skrev udenrigsministeren om en side af spørgsmålet følgende, jeg citerer fra kronikkens begyndelse:

»Det er de åbne vestlige samfunds succes i de sidste 40 år, der medfører denne ændring. De socialistiske lande søger at efterligne vore økonomier for at kunne følge med, når vi bevæger os ind i det næste årtusinds informations-samfund. De må omstrukturere deres ineffektive marxistisk-leninistiske samfund, og mange ulande ser som de mod Vest for at finde nye kapitalinvesteringer og ny teknologi.«

Det var på det økonomiske område, og jeg kan erklære mig ganske enig i udenrigsministerens vurdering. Noget lignende gælder i virkeligheden også international politik, magtpolitik og udenrigspolitik af enhver art. Initiativerne, som andre stater med de vestlige frie demokratier i spidsen har søgt at argumentere for i årtier, trænger sig så meget på, at pragmatikeren Gorbatsjov naturligt må være den, der på et eller andet tidspunkt responderer og siger: o.k., jeg kommer jer i møde. Der er derfor ikke nogen skam i for os andre, at det er fra den side, indrømmelserne gøres, for det er jo ganske nødvendigt.

Hvad jeg frygter, er den noksom berømte Gorbatsjoeffekt, altså den, der afledes af hans belevne, dygtige og pragmatiske måde, hans smil og hans kropssprog inkluderende hans hustru og hendes påklædning, som der er meget publicity og reklame for og i, at hr. Gorbatsjov dermed skal stå som fredsmageren. Jeg vil da indrømme, at jeg foretrækker en ledelse i Sovjetunionen, som vil redressere tidligere fejltagelser, frem for en, der vil fremture. Helt rigtigt!

Hr. Lasse Budtz citerede udenrigsminister Shultz, som efter et besøg i Moskva havde sagt, at han var sikker på, at Sovjet ønskede at trække sig tilbage fra Afghanistan. Jeg tror, at hr. Lasse Budtz selv og i hvert fald flere andre ordførere også gav den forklaring. Det er da klart, at han må være interesseret i det. Dels er krigen tabt for ham eller altså ikke vundet og ikke vindbar, dels koster den enormt i penge, værre i menneskeliv og desuden i internationalt omdømme. Hertil kommer, at der er sket og daglig sker forbrydelser, som må redresseres. Både ud fra politiske, økonomiske og almenmenneskelige motiver må Sovjetunionen selvfølgelig ønske at trække sig tilbage. Når det sker, skal det

[Arne Melchior]

selvfølgelig hilses som et fremskridt fra en meget dårlig og helt uacceptabel situation.

Man bliver dog ikke fredsmager så let, som man skulle tro, når man nogle gange ser på stemningen. At der skulle ligge et gevaldigt fredsinitiativ i at ophøre med krig, er der selvfølgelig en vis sandhed i, men det er ikke sandheden. Der skal mere til, før man er fredsmager. Derfor noterer jeg mig med interesse, at udenrigsministeren i sin konklusion i redegørelsen i dag var så moderat – man kan også sige diplomatisk, men efter min mening altså også fuldt dækkende for situationen – at han sagde, at den danske regering havde noteret sig, at Sovjetunionen havde i sinde sådan og sådan og sådan.

Det udtryk synes jeg var meget rigtigt valgt, for man kan ikke komme videre på nuværende tidspunkt end at notere sig dette og så håbe på, at det også holder stik. Af udenrigsministerens ord, eller jeg må hellere sige af udenrigsministerens valg af udtryk, forstår man, at også han er noget pikeret over, at der skal gå ti måneder. Hr. Per Stig Møller sagde, at kan man besætte et land på én dag, kan man vel også trække sig ud på én dag. Det er dramatisk og skarpsindigt sagt. O.k., lad os så sige en uge eller en måned da, men ti måneder til at fortsætte sin undertrykkelse og sin forbrydelse må være uacceptabelt. Men selvfølgelig er det bedre end tyve måneder og bedre end slet ingen forhandlinger. Sådan er det værre altid frygteligere end det dårlige.

Jeg skal slutte med to bemærkninger. Det ene er den, at hvis hr. Anker Jørgensen havde været til stede, ville jeg have spurgt ham, om han agtede at rejse Afghanistanspørgsmålet i Nordisk Råds samling i næste uge, men det kan jeg selvfølgelig ikke forvente svar på under denne debat, men det kan jo være, at jeg hører fra hr. Anker Jørgensen på anden måde.

Endelig vil jeg tilslutte mig de mange ordførere, der har givet udtryk for tilfredshed med, at det er lykkedes at få så bred opslutning om den dagsorden, som udenrigsministeren får med hjem i dag, og som kun kan give ham anledning til at fortsætte den kurs, som han og den danske regering har ført i dette spørgsmål, så længe denne konflikt har været løbende.

Annette Just (FP):

Dette er den mest deprimerende debat, jeg

har oplevet længe. Jeg havde forventet, da alle partier i virkeligheden er enige, at man virkelig kunne have fået slået noget fast. Men vi kan konstatere, at pressen udebliver, og at de fleste, der skulle sidde på deres pladser, udebliver. Er det, fordi interessen er så lille? Er det, fordi man erkender, at muligheden for faktisk at øve den indflydelse, man gerne ville, er så lille? Eller er det, fordi vi her taler om Sovjet ud af Afghanistan og ikke USA ud af Vietnam? Det kan i hvert fald virke deprimerende, for sagen er rigtig. Sovjet skal ud af Afghanistan, derom ingen tvivl. De tolv lande er blevet enige. Mange andre er blevet enige om at fordømme situationen, som den er i dag. Alle de tidligere ordførere har været enige om, at det er folkemord langt værre end noget andet sted. Dog tager man det disciplineret, diplomatisk og helt roligt.

Jeg vil gerne også fra Fremskridtspartiets side sige tak til udenrigsministeren for den meget saglige gennemgang af, hvad der kunne gøres, og af, hvad der bliver gjort. Selvfølgelig vil vi, så stærkt som det overhovedet kan lade sig gøre, bakke udenrigsministeren op i, at Sovjet skal ud af Afghanistan hurtigst muligt, og at der skal stilles en acceptabel overgangsregering på benene. Det ser vi også som værende den eneste fornuftige løsning. FN's indsats for de politiske løsninger er nok den eneste mulighed. Nu kommer der nok nogle og siger: Hvorfor står Fremskridtspartiet så ikke som medforslagsstiller til den dagsorden, der er blevet foreslået af bl.a. hr. Bjørn Elmquist?

Det er ganske enkelt. Vi går selvfølgelig ind for hurtig hjælp, thi det er dobbelt hjælp, også kaldet katastrofehjælp. I denne her udtalelse står der humanitær hjælp for krigsofre. Hele Afghanistan er faktisk en krigsskueplads og derved krigsoffer. Vi vil meget gerne støtte den hurtige og dermed også dobbelte hjælp, men vi ser det også som en lidt farlig ting, når der i sidste linje af den dagsorden, der er foreslået, står, at man skal forberede den danske bistandsindsats med henblik på opbygning af et demokratisk Afghanistan. Ikke fordi vi er imod det. Absolut ikke. Men fordi vi ikke ønsker her og nu at give carte blanche til fortsat hjælp i de næste 20–30 år. Vi vil meget gerne støtte en katastrofehjælp til det Afghanistan, som vil blive efterladt, når – og helst hurtigst muligt – de russiske tropper er kommet ud.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Det var en besynderlig indvending. Jeg har pudset mine briller og prøvet at kigge, hvor der står noget om de næste 20-30 år. Jeg har ikke kunnet finde antydning af det. Så den indvending virker lidt kunstig.

Jeg tager især ordet for at gøre fru Annette Just, min gode kollega herinde, opmærksom på, at hun tager totalt, grusomt og vedblivende fejl, når hun mener, at tilstedeværelsen af medlemmer har noget at gøre med tilstedeværende eller manglende interesse, indignation eller noget i den retning.

Så vidt mit øje siger mig, er fru Annette Just den eneste af Fremskridtspartiets gruppe på ni, der er til stede. Jeg ved ikke, om hun har sine otte partikollegeres mandat til at korrigere de øvrige folketingsmedlemmer.

De ting har intet som helst med hinanden at gøre. I et frit land, som har et frit parlament, vælger frie borgere andre frie borgere til at repræsentere sig på tinge. Disse pågældende tillidsfolk bestemmer selv, hvor de vil være hvornår. Det er en direkte utilstedelighed at udlægge af antallet af tilstedeværende medlemmer, hvor meget en sag interesserer partierne og medlemmerne af Folketinget.

Fru Annette Just ved godt, at det forholder sig sådan. For ellers måtte hun i sit eget parti for længst have kunnet trænge igennem i alle mulige debatter om alle mulige vigtige emner med en anden indstilling. Da hun ikke har det, er jeg sikker på, at det nok har været en stor lapsus. Men jeg henstiller, at den ikke gentages for tit.

Glønborg (KRF):

Når man prøver at forestille sig de lidelser, som store dele af Afghanistans befolkning har været igennem, kan man ikke lade være med at skamme sig over, at vi i resten af verden ikke har formået at yde dem større hjælp, end vi har.

Der er et stærkt behov for både politisk og materiel bistand. I dag drejer det sig om en politisk handling, og Kristeligt Folkeparti slutter helt op om den.

Vi har lykkeligvis en positiv kendsgerning at knytte os til, nemlig at der lige siden Sovjetunionens invasion i 1979 har været et meget stort flertal i FN's Generalforsamling bag kravet om sovjetisk tilbagetrækning fra Afghani-

stan kombineret med en opfordring til at løse Afghanistans interne problemer i overensstemmelse med FN-pagtens principper. På baggrund heraf er det naturligvis en stor belastning af FN-systemets troværdighed og autoritet, at et af FN's medlemslande år efter år ignorerer Generalforsamlingens klare krav. Ikke mindst som permanent medlem af Sikkerhedsrådet har Sovjetunionen et særligt medansvar for at bevare respekten for FN-pagtens principper.

Ved at ignorere de mange resolutioner gennem de sidste år om Afghanistan inklusive kravet om tilbagetrækning og respekt for Afghanistans integritet og suverænitet er Sovjetunionen imidlertid med til at underminere, hvad der måtte være tilbage af FN's troværdighed og autoritet. Dette alvorlige perspektiv må vi have med, når vi taler om dette. Det er kun en bestyrkelse over for os, at vi i dag må gøre vor indflydelse gældende så lidt eller så meget, som vor indflydelse nu kan få betydning.

Det vigtigste er naturligvis nu at få bragt Genèveforhandlingerne til en positiv afslutning mundende ud i et klart sovjetisk tilsagn om tilbagetrækning uden yderligere forsinkelse.

Vi får håbe, at det nu omsider lykkes at få bragt den sovjetiske besættelse af Afghanistan til ophør. Men vi skal ikke være blinde for, at der så står et andet alvorligt problem tilbage, nemlig splittelsen blandt de afghanske guerillastykker med hensyn til landets politiske fremtid. Det er jo en kendt sag, at de mange guerillastykker har haft meget svært ved at samarbejde under hele den sovjetiske besættelse. Det skyldes ikke alene gamle stammemodsætninger, men også i høj grad uenighed om Afghanistans politiske fremtid efter det sovjetiske mellem-spil. Groft sagt er guerillaerne vel delt i to hovedfløje: en overvejende nationalistisk gruppering, som primært ønsker landets politiske fremtid afgjort efter normale demokratiske principper, og så en gruppering, som ønsker en egentlig islamisk republik.

Vi skal nok ikke undervurdere de risikomomenter, der ligger latent i disse to meget forskellige grundholdninger. Spændingerne er altså til stede under overfladen, men om de er så stærke, at en egentlig borgerkrig er en reel risiko efter den sovjetiske tilbagetrækning, er der stor uenighed om blandt de politiske iagttagere.

[Glønborg]

Alt dette taget i betragtning må vi sige, at tanken, der er ført frem flere gange i dag, om at arbejde for en bred samlingsregering som overgang i Afghanistan er den rigtige, og det vil vi da fra Kristeligt Folkepartis side gå varmt ind for.

Naturligvis er der et andet spørgsmål, som vi vel også må nævne, nemlig det, at der efter alt at dømme er en vis risiko for et blodigt opgør med de prosovjetiske politikere efter en sovjetisk tilbagevinding. Der kan blive tale om en de lange knives nat. Af den grund må det vel anses for sandsynligt, at de mest belastede af disse sovjetvenlige politikere og grupper vælger at forlade Afghanistan sammen med de sovjetiske tropper, og det må så blive deres problem.

Under alle omstændigheder mener vi, at det haster med at få gjort noget ved sagen først og fremmest for Afghanistans hjemmeboende befolknings skyld, men i meget høj grad også for Afghanistans bortflyttede flygtede befolknings skyld, for hele FN-systemets troværdigheds skyld og for det fattige naboland Pakistans skyld. Jeg synes, det er en urimelighed, at et land, der i forvejen har så store egne problemer, også skal bære den store belastning, det er at modtage de mange afghanske flygtninge.

Der er altså nok, som presser på at for få os til at gøre, hvad vi kan her og nu for at bringe disse umenneskelige tilstande til ophør, og vi betragter det dagsordensforslag, vi har været med til at fremsætte, som et lille bidrag til at hjælpe frem til en løsning.

Jørgen Tved (FK):

Der findes næppe nogen krig, som er så grusom som en borgerkrig; det har vi set mange eksempler på også i den nyere tids historie. Der lever danskere, der endnu kan huske, hvordan det gik til i Spanien fra 1936. Nogle af os kan huske, hvordan det gik til i Vietnam. Andre har erindringer fra andre steder: Afrika, Latinamerika osv. Overalt er nok den mest grusomme form for krigsførelse borgerkrigen, hvor to forskellige befolkningsgrupper, indbyggere i det samme land, indbyrdes slås om magten. Derfor er den krig, der foregår i Afghanistan, en meget ulykkelig krig, som naturligvis er befængt med alle de grusomheder, som en borgerkrig indebærer.

Når det så er sagt, skal jeg skynde mig at sige, at jeg er virkelig dybt imponeret over den enig-

hed, som er kommet til udtryk her i dag, hvor samtlige partier tager afstand fra grusomhed og krig. Jeg var rørt til tårer, da jeg hørte den konservative ordfører stå her og fortælle, hvor forfærdeligt det er, at nogle undertrykker andre, og altså i dette tilfælde, hvordan Sovjetunionen og kommunisterne i Kabul undertrykker den afghanske befolkning. Det sker, jeg havde nær sagt dagen efter, at man i avisen har kunnet læse, at den samme ordfører nu vil gøre, hvad han kan for at forhindre, at man i Nordisk Råd tager problemet om israelernes undertrykkelse af palæstinenserne op til debat. Man har altså meget bekvemt ét standpunkt, når det drejer sig om undertrykkelse ét sted på kloden, og en anden opfattelse, når det drejer sig om undertrykkelse et andet sted.

Jeg hørte naturligvis også, hvordan hr. Arne Melchior svingede sig helt op under taget her, da han fortalte om den undertrykkelse, der nu foregik på niende år. Jeg har oplevet andre lejligheder, hvor hr. Arne Melchior har været besynderligt tavs om en undertrykkelse, der har fundet sted på Vestbredden og i Gaza i 20 år, hvor hr. Arne Melchior har spadseret ud af salen eller har gemt sig et eller andet bekvemt sted; her var der åbenbart tale om en anden form for undertrykkelse.

Sådan kan man naturligvis have ét standpunkt i én sag, og så kan man passende skynde sig at skifte, når det er nogle andre, det drejer sig om.

Jeg var en lille smule imponeret af den radikale ordfører, for hun havde dog forsøgt at sætte sig en lille smule ind i baggrunden. Hun havde slået op i et af de leksika, som står her i salen, og som alle medlemmer måske af og til skulle kigge lidt i.

Hvis fru Lone Dybkjær havde læst lidt længere frem, end hun gjorde – i hvert tilfælde efter det, hun gav udtryk for – og hvis hun måske også havde taget det andet leksikon til hjælp, som står her i salen, kunne hun og andre, der havde gjort sig den ulejlighed, have læst, at der aldrig nogen sinde i Afghanistan før april 1978 har været noget, der tilnærmelsesvis ligner et demokrati. Det står faktisk meget tydeligt beskrevet, hvordan historien har behandlet dette land.

Hvad er det egentlig, vi snakker om? Ja, der er nogle, der står her og taler om, at de monarkister, som foretog den groveste, for ikke at sige

[Jørgen Tved]

en middelalderlig undertrykkelse af en del af den afghanske befolkning, skal have magten igen. Det var en undertrykkelse, der var så grov, at Afghanistan rangerede som et af verdens allerfattigste lande, hvor kvinder var handelsvarer, bogstavelig talt. At man skal overlade til dem at deltage i noget som helst, der kan smage af demokrati, må da vist være selv medlemmerne af de mest højreorienterede partier her i salen temmelig fremmed. Dette kan man altså læse om, hvis man gør sig den ulejlighed at bruge begge de leksika, der står her i salen.

Hvad er det, sagen drejer sig om? Den drejer sig om, at der i 1978 kom et styre til magten, som havde en anden opfattelse af, hvad demokrati og menneskeværdighed var. Hvad var det første, de gjorde? Ja, det var at gennemføre en jordreform, der betød, at de bogstavelig talt uddelte adelens jorder til de fattige jordløse bønder. Det er klart, at det var der nogle der var modstandere af, nemlig de mange stammehøvdinge, som indtil da havde haft hånds- og halsret over den største del af den afghanske befolkning.

Der findes i Afghanistan – og jeg ved ikke, om man på noget tidspunkt har kunnet tale om en homogen stat – 21 meget forskellige etniske grupper, som faktisk indbyrdes altid har ligget i strid med hinanden. Dette land har været styret af forskellige stammehøvdinge, som bogstavelig talt har haft hånds- og halsret over befolkningen. Det var det land, hvor det færrest mulige antal mennesker kunne læse og skrive, og det var det land, som lå allernederst på rangstigen, når det drejede sig om indkomst pr. indbygger. På et tidspunkt, i 1975, gjorde man op, hvordan sundhedstilstanden og uddannelsesforholdene var i landet, og da rangerede de på en 129. plads blandt FN's medlemslande på daværende tidspunkt, når det drejede sig om sundhedstilstanden, og på en 119. plads, når det drejede sig om uddannelse. Det var altså et land, der rangerede så lavt, som man overhovedet kunne.

Når nogle gør oprør mod noget sådant, er det klart, at magthaverne, som man fratager deres privilegier, gør vrøvl – for ikke at bruge et stærkere udtryk.

Det er normalt, at man her i Folketinget hører, at man skal være objektiv, at man skal se sagen fra to sider. Jeg ved, det er løgn, når folk kommer med den slags påstande, for ingen af

de tilstedeværende kunne da drømme om at se sagen fra to sider.

Man har meget loyalt gengivet, hvad de NATO-allierede i USA har bragt på markedet af oplysninger om Afghanistan, meget loyalt. Derfor er oplysningerne meget ofte meget forkerte. Når man i dag ikke engang kan konstatere, hvor mange flygtninge der er, hvorfor kan man så ikke det? Noget så enkelt skulle man vel nok kunne finde frem til. Det kan man ikke, fordi Pakistan økonomisk har en fordel af at have disse flygtninge, fordi deres ophold betales af henholdsvis FN og andre hjælpeorganisationer: jo større antal flygtninge, jo mere hjælp.

Man har fra FN's side f.eks. i en konkret situation besøgt en lejr, hvori der angivelig skulle være 2.000; man fandt mindre end 2.00, men man havde altså fået forsyninger til 2.000 mennesker i denne lejr.

Nu er vi inde i en positiv udvikling, og det er nok kommet lidt bag på forespørgerne, at Gorbatsjov er kommet med et udspil, der betyder, at de fremmede tropper kan trækkes hjem. Det er en positiv og en glædelig udvikling, som vi naturligvis skal understøtte, men vi behøver vel ikke at blande os i, hvordan afghanerne i øvrigt skal indrette sig. Derfor står vi ikke bag den dagsorden, der udtrykkeligt siger, at vi skal påvirke udviklingen og den regeringsdannelse, der skal finde sted. Lad da afghanerne om den side af sagen! Her er vi lidt imponeret af SF, som plejer at tale om demokrati og folks selvbestemmelsesret, men som her siger, at nu skal vi pludselig til at blande os. Jeg er imponeret over det sammenrend, der her finder sted.

Afghanistan skal nok klare sine problemer, også tilbagetrækningen af de sovjetiske tropper. Men jeg godt slå fast, når man her taler om en invasion, at der fandt altså et magtskifte sted i april 1978, og om man kan lide det eller ej, var det den regering, som blev en følge af dette magtskifte, der bad sovjetiske tropper om at komme til Afghanistan. De var i deres legitime ret til at bede et andet land om at gribe ind, om at hjælpe dem. Det gjorde de, og derfor skal man være lidt forsigtig med begreberne. Det kunne være rart, om man brugte de samme begreber altid, når man taler om undertrykkelse, vold og overgreb på andre mennesker. Jeg føler, at dette Folketing begår et overgreb på den afghanske befolkning.

(Kort bemærkning).

Fischer (KF):

Når man lytter til hr. Jørgen Tveds analyse af befolknings sammensætningen i Afghanistan, af stammeforskelle og af modstanden mod revolutionsregimet fra april 1978, er det som at læse op af det sovjetiske tidsskrift *New Times'* omtale af disse problemer, også når man hører hr. Jørgen Tved sige, at april 1978-regimet bad sovjetiske tropper om at komme til Afghanistan. Men jeg bemærkede, at hr. Jørgen Tved undlod en enkelt ting: at oplyse Folketinget om, hvem det var, der myrdede præsident Amin i december 1979.

(Kort bemærkning).

Per Stig Møller (KF):

Det var hr. Jørgen Tved, der mente, det var udtryk for en dobbeltholdning at sige, at Nordisk Råd ikke skal diskutere Vestbredden, og så i øvrigt bede om at få russerne ud af Afghanistan. Det er det bestemt ikke.

Efter Nordisk Råd har vi nemlig en forespørgselsdebat her i Folketinget, men det har hr. Jørgen Tved måske ikke læst. Det vil sige, at vi efter Nordisk Råd drøfter forholdene på Vestbredden, ligesom vi i dag drøfter forholdene i Afghanistan, og jeg mener ikke, at Nordisk Råd skal forhindre det danske Folketing i at danne sig sin egen mening, uden at den først er blevet drøftet i Nordisk Råd. Dertil kommer, at Nordisk Råd ikke har noget at gøre med udenrigspolitiske emner.

Vi får altså en debat om Vestbredden, og den ser jeg frem til, for den skal vi selvfølgelig have, men jeg ser ikke to holdninger i det spørgsmål.

Så siger hr. Jørgen Tved – når nu jeg er heroppe – at de afghanske kvinder før var en handelsvare og nu har fået det meget bedre. Sandheden er, at der var en frigørelsesproces og en udvikling i gang i Afghanistan, hvor kvinderne fik uddannelse og havde erhverv, men den er blevet standset, fordi man under det russiske pres for så vidt har skabt forudsætningen for en stærkere islamisk bevægelse og man kan frygte, at den udvikling, som var i gang, før russerne smadrede Afghanistan, nu kommer til at skade kvinderne.

Og så synes jeg, at hr. Jørgen Tved skal læse Doris Lessings bog »Vores ord forsvinder med vinden«, som fru Lone Dybkjær også nævnte.

Her kan man læse om, hvorledes kvinderne bekæmper russerne, og hvorledes hundreder af kvinder og piger bliver arresteret, tortureret og henrettet. Han kan læse om kvindelige modstandsbevægelser, der er i gang, og om kvinder, som i visse områder fortrinsvis er dem, der anbringer bomber. Er det udtryk for, at de føler, at de har haft det meget dårligt og nu har fået det meget bedre? Er det ikke snarere udtryk for det modsatte?

Endelig med hensyn til påstanden om, at Pakistan tjener på flygtningene, er det da besynderligt, at Pakistan ønsker en overgangsregering, som sikrer, at Pakistan kan komme af med flygtningene.

(Kort bemærkning).

Jørgen Tved (FK):

Ja, vi kan selvfølgelig sagtens stå og kaste forskelligt skidt i hovedet på hinanden.

At der i forbindelse med aprilrevolutionen i Afghanistan er sket nogle overgreb, tror jeg nok at jeg fik sagt indledningsvis, da jeg sagde, at den mest grusomme krig, man kendte til, var borgerkrigen. Jeg vil da under ingen omstændigheder bestride, at der er sket grusomme ting også i forbindelse med magtovertagelsen i 1978. Det ville da være fuldkommen vanvittigt at påstå noget andet.

Det, der er det vigtigste for mig, er: Hvad begyndte man på at lave i 1978? Det er dér, jeg ser den positive udvikling. Derfor kunne jeg måske anbefale også den konservative ordfører, hr. Fischer, som stillede mig nogle spørgsmål, at læse, hvad der står i det omtalte leksikon. Jeg kan sige, at det står på side 42. Der kan man få lidt at vide om, hvad det var for et regime, der var i Afghanistan op til 1978.

Og så til hr. Per Stig Møller: Det er nok muligt, at man kan finde beretninger frem fra den ene og den anden side som dem, hr. Per Stig Møller henviste til, naturligvis kan man det, ellers havde der ikke været nogen borgerkrig. Men det, der er afgørende, er, at så længe der var monarki, så længe der var kongedømme i Afghanistan, var analfabetismen oppe på 98 pct. – det er et tal, som hr. Per Stig Møller også kan slå efter, bl.a. i de rapporter, som blev udgivet af FN vedrørende uddannelsesniveaet i Afghanistan – og at de kræfter, som dengang deltog i undertrykkelsen, også kvindeundertrykkelsen, var dem, der blev sat på porten ved aprilrevolutionen i 1978.

(Kort bemærkning).

Fischer (KF):

Jeg bemærkede, at hr. Jørgen Tved undlod at svare på det egentlig ganske enkle spørgsmål, jeg stillede om, hvem det var, der myrdede Afghanistans præsident Amin i december 1979. Når hr. Jørgen Tved altså ikke kender svaret – og det siger vel lidt om Fælles Kurs' evne til historisk analyse – må jeg sige, at det var de sovjetiske tropper; de trængte ind i præsidentpaladset og myrdede Afghanistans præsident i december 1979, og det siger jo også lidt om, hvilken legitimitet der er bag den sovjetiske tilstedeværelse i Afghanistan.

(Kort bemærkning).

Jørgen Tved (FK):

Der er nogle, der læser diverse beretninger, som Fanden læser Bibelen, kan man sige. Der foreligger forskellige beretninger om, hvad der skete med Amin, og en af disse beretninger, som jeg også har set gengivet i forskellige amerikanske aviser og tidsskrifter, udlægger begivenheden sådan, som hr. Fischer her har givet udtryk for. Der findes andre udlægninger, nemlig at det var et internt afghansk anliggende, der blev klaret uden de sovjetiske troppers hjælp. Jeg var ikke til stede, jeg så det ikke, og så må jeg naturligvis hente oplysningerne, men jeg henter dem ikke ensidigt. Jeg har forsøgt at få oplysninger også andre steder fra.

Forud for denne debat blev vi bl.a. opsøgt af repræsentanter for den pakistanske ambassade, og det formoder jeg at også andre her er blevet. De gav os nogle oplysninger bl.a. om, hvad Gorbatsjovs tale den 8. februar indeholdt. Deres oplysninger var ikke rigtige. Nu har vi Gorbatsjovs tale på tryk foran os, og vi kunne altså konstatere, at nogle af de oplysninger, pakistannerne ville give os, i hvert tilfælde var ukorrekte.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Hr. Preben Møller Hansen spurgte mig, om jeg havde været i Afghanistan, og sagde så i samme åndedrag, at da jeg sandsynligvis ikke havde været i Afghanistan, hvordan i alverden kunne jeg så vide noget om, hvad der skete, og hvordan kunne jeg sige noget om det.

Det er jo en situation, man tit kommer i, og så må man prøve at få oplysningerne på bedst mu-

lig vis og selvfølgelig forholde sig kritisk til dem – det skal vi jo altid. Det er svært at få oplysninger om, hvad der foregår i Afghanistan. Jeg har ikke selv været der, men det er der jo andre der har. F.eks. har FN's udsending, dr. Ermacora, som jeg henviste til, for nylig været der, og hans rapport er ganske overbevisende læsning.

Der har også været danske læger. Jeg har talt med to danske læger, som har arbejdet i Afghanistan under ganske vanskelige og farefulde omstændigheder, men de har ofret liv og lemmer for at gøre en humanitær indsats, og de har kunnet berette overbevisende og gribende om de menneskelige lidelser, de har oplevet i Afghanistan som følge af den form for krigsførelse, de sovjetiske besættelsesstyrker udfolder over for civilbefolkningen: bombninger fra meget stor højde af civile mål, nedkastning af forskellige minerede genstande, herunder legetøj, som børn får fat i, med det resultat at ganske mange børn bliver lemlæstet og derfor skal under lægebehandling.

Jeg mener, at selv om man ikke selv har mulighed for at komme der og se ting ved selvsyn, er der i dag tilstrækkelig mange kilder til, at man kan få en overbevisende belysning af, hvad der foregår, også selv om man forholder sig kritisk og selvfølgelig en gang imellem må siting fra.

Fru Lone Dybkjær spørger mig så, hvad der rent faktisk sker med hensyn til humanitær indsats for øjeblikket, og hvad vi kan gøre på længere sigt. Jeg vil gerne først give et par oplysninger om den humanitære bistand, Danmark har ydet hidtil.

Vi har gennem årene siden den sovjetiske invasion i Afghanistan ydet over 100 millioner kroner i humanitær bistand, en bistand, der har været øremærket direkte til ofrene for konflikten i Afghanistan. Der har været tale om et stigende behov i og med, at krigsførelsen og dermed den civile befolknings lidelser er blevet intensiveret, og vores bidrag har også været stigende. Jeg kan f.eks. nævne, at fra 1986 til 1987 øgede vi det danske bidrag fra 17 millioner kr. til 26 millioner kr.

En hel del af de danske bidrag er gået til de internationale hjælpeorganisationers særlige programmer. Vi har f.eks. gennem Dansk Røde Kors ydet støtte til behandling af de krigssårde afghanske flygtninge på kirurgiske hospitaler i Pakistan. Vi har også støttet flygtningehøj-

[Udenrigsministeren]

kommissærens forskellige hjælpeprogrammer for afghanske flygtninge både i Pakistan og i Iran gennem den danske organisation DACAR – det står for Den Danske Komité for Bistand til Afghanske Flygtninge – har vi givet bidrag til forbedring af vandforsyningen i en række flygtningelejre i Pakistan.

Men vi har herudover, i det omfang det overhovedet har været muligt, støttet en række hjælpeaktioner for civilbefolkningen inde i selve Afghanistan. Det er klart, at en bistand af den karakter er det overordentlig vanskeligt at yde, men det har hele tiden været min faste indstilling, at vi skal yde den hjælp, vi kan, når vi bare kan være sikre på, at hjælpen virkelig når frem til ofrene.

Jeg kan i den forbindelse oplyse, at i den nærmeste fremtid vil jeg søge Finansudvalget om godkendelse af et bidrag til Røde Kors, der for nylig har fået tilladelse af de afghanske myndigheder til at virke inde i Afghanistan. Det program, vi vil støtte, skal bl.a. omfatte bistand til krigsfanger, et ortopædisk center og et kirurgisk hospital i Kabul.

Vi er også i nær kontakt med den norske regering om fælles dansk-norsk støtte til et nyt projekt, der bliver forberedt af den danske og den norske Afghanistan-komité, og vi har fra dansk side for øjeblikket en midlertidigt ansat ekspert inde i området for at undersøge mulighederne. Det drejer sig om at etablere et behandlings- og undervisningshospital direkte på grænsen til Afghanistan, og det er tanken at behandle krigsskadede afghanere og samtidig uddanne afghanske barfodslæger. Det er et projekt, vi regner med skal løbe over en årrække, og som dermed netop også rækker ind i den tid, der forhåbentlig snart kommer, hvor man kan gå i gang med at genopbygge Afghanistan, og hvor et sådant projekt vil være særdeles værdifuldt som et led både i den humanitære bistand og i genopbygningen. Jeg må til fru Annette Justs orientering sige, at der er en nøje sammenhæng mellem at yde humanitær bistand og så at fortsætte dér, hvor det er nødvendigt at yde bistand til genopbygningen, og at det må være helt naturligt at lægge op til netop den sammenhæng.

Men som jeg nævnte i min indledende redegørelse, kan vi forhåbentlig snart se frem til, at bistandsindsatsen over for Afghanistan får en helt anden karakter, og det, der bliver tale om,

er en meget omfattende international humanitær indsats. Jeg lægger vægt på, som jeg gjorde det i dag i min indledning, og som man også gør det i den dagsorden, som et flertal i Folketinget vil vedtage, at der gives et klart tilsagn om, at Danmark tager aktiv del i en solidarisk indsats netop med det formål.

Jeg kan mere konkret oplyse, at der for øjeblikket er en teknisk mission i Kabul fra FN's flygtningehøjkommissær for helt konkret at undersøge, hvilken indsats der er mulighed for at gøre i fremtiden, og der er vel almindelig enighed om, at den kommende indsats må begynde i FN-systemet.

Til slut vil jeg takke for den brede enighed, der er om det dagsordensforslag, der er fremsat, og jeg opfatter det som en udbygning af det, Folketinget tidligere har vedtaget, hvorefter Folketinget enstemmigt fordømte Sovjetunionens fortsatte invasion, krigsførelse og overtrædelse af menneskerettighederne i Afghanistan. Da situationen stadig er som beskrevet, vil jeg gå ud fra, at denne fordømmelse står ved magt, og at man derfor med formuleringen af det dagsordensforslag, der er fremsat nu, ønsker at supplere med en beskrivelse af, hvilken indsats der er behov for og mulighed for i den nye situation, der foreligger for Afghanistan.

Bjørn Elmquist (V):

Hr. Preben Møller Hansen stillede mig et spørgsmål umiddelbart efter mit indlæg efter ministerens svar, men jeg ville ikke gå op og svare med korte bemærkninger, for så ved vi, at debatten løber af sporet og de efterfølgende ordførere bliver utålmodige.

Jeg må sige til hr. Preben Møller Hansen, at heller ikke jeg har været i Afghanistan. Jeg har imidlertid ingen anledning til at betvivle de udsagn, jeg har fået af folk, der er afghanere, som bor i Danmark og andre steder, eller af andre, f.eks. journalister, som har været der.

Nu er jeg ked af, at jeg kan ikke se hr. Preben Møller Hansen her i salen. Så det kan være, han ikke kan svare på et spørgsmål. Jeg vil først sige til hr. Preben Møller Hansen, at jeg har det sådan, at hvis jeg ikke selv har konstateret noget ved selvsyn, så kan jeg godt tro på, at folk, jeg har tillid til, fortæller mig sandheden. Dem, der har fortalt mig, hvad de har set i Afghanistan, har jeg tillid til.

[Bjørn Elmquist]

Jeg gad vide, om hr. Preben Møller Hansen har fået beretninger fra nogle, han har tillid til, om, at der intet er galt i Afghanistan, og at det er os, der misforstår situationen. Jeg vil blive meget overrasket, om hr. Preben Møller Hansen var i stand til at fortælle mig, at han enten med egne øjne havde konstateret det, eller at han havde hørt fra folk, han har tillid til, at sagerne var i orden i Afghanistan.

Videre må jeg sige til hr. Jørgen Tved, at jeg mener ikke, at der er én eneste – jeg har i hvert tilfælde ikke selv – der fra denne talerstol eller undervejs i debatten har givet anledning til at tro, at vi mente, at der var demokrati i Afghanistan før 1978. Der er da heller intet som helst i det fremsatte forslag om motiveret dagsorden, der giver anledning til at tro, at det er sådan noget, vi taler om. Der står ikke »genopbygning« af demokrati eller »genetablering«, eller hvad vi nu skal kalde det, eller »indføre på ny«. Nej, der står at oprette eller indføre. Der er ingen af os, der gør os illusioner om, at Afghanistan på det tidspunkt var et demokratisk samfund.

Men dermed være ikke sagt, at der ikke ved besættelsen og invasionen – som jeg godt vil kalde det, selv om der var nogle, der bad russerne om at komme – er foretaget overgreb over for afghanerne.

Jeg mener, at det legitimitetsbegreb, hr. Jørgen Tved opererede med her fra talerstolen i sit indlæg, var i bedste fald meget, meget vakkelt. Det var meget, meget dårligt funderet. Man kan selvfølgelig altid finde en eller anden, som beder nogle tropper om at komme ind i et land. Vedkommende kan være statsborger i det land. Men hvem siger, at vedkommende er repræsentativ? Da hr. Jørgen Tved jo selv har sagt, at der på ingen måde var tale om demokrati før 1979 i Afghanistan, hvad så? Har nogen valgt dem, der bad russerne om at komme ind, sådan at de havde en legitimitet til at bede russerne om at komme?

Jeg tror, at vi i dag har overværet et noget nær enestående tilfælde i dansk politisk historie: Der er nogen, der fra Folketingets talerstol har forsvaret russernes invasion og besættelse af Afghanistan. Da vi havde debatten i 1986, var der andre partier til stede her i Folketinget end dem, der er her i dag, og der er nogle af dem, der er her i dag, der ikke var der dengang, men der var ingen, der fra talerstolen på samme vis nærmede sig et forsvar af, hvad Sov-

jetunionen har gjort i Afghanistan, og det var jeg godt tilfreds med dengang.

Jeg skal også komme med et par bemærkninger til Fremskridtspartiets ordfører, fru Annette Just. Jeg synes, at det dér med, at i de næste 20-30 år er vi nærmest forpligtet til at deltage i bistandsprojekter, var at se spøgelser, hvor der ingen spøgelser var.

Jeg må henvise til den erklæring om Afghanistan, de tolv udenrigsministre fra EF-landene, deriblandt den danske naturligvis, har vedtaget i går i Hamburg. Man taler i fælleserklæringen om, at man vil deltage i den internationale bistand til Afghanistan. Det er på den måde, vi har en chance for at hjælpe Afghanistan med at opbygge en struktur, der vil gøre det muligt for dem en skønne dag at blive et demokrati.

Her skal vi naturligvis – det være sagt til hr. Jørgen Tved, som nu har skiftet plads – 100 pct. acceptere folkenes selvbestemmelsesret, og vi skal ikke blande os i, hvad de enkelte lande selv bestemmer. Det er et veletableret FN-princip om folkenes selvbestemmelsesret. Men så må vi søreme også kræve, at andre lande respekterer tilsvarende og ikke farer ud med nogle falske betragtninger om, at man er bedt ind i det afghanske hus.

(Kort bemærkning).

Jørgen Tved (FK):

Så kommer jeg til at sige til hr. Bjørn Elmquist, at vi ikke har forsvaret Sovjetunionens tilstedeværelse i Afghanistan. Vi vil ikke forsvare, at nogen stormagt er til stede i et andet land. Vi fordømmer fremmede magters indblanding i andre landes forhold.

Jeg prøvede at forklare, at her var en anden situation end den, hr. Bjørn Elmquist gav udtryk for: Det var en vilkårlig invasion. Man var ligesom USA i Grenada bare marcheret frem. Her var det en regering, der havde magten og havde haft magten et år, der bad Sovjetunionen om at komme. Jeg har ikke taget stilling til, om det var godt eller skidt, og jeg vil under ingen omstændigheder tages til indtægt for dem, der forsvare en stormagts indgriben i et andet land. Det vil jeg godt have lov at slå fast.

Men jeg vil heller ikke være med til, at det danske Folketing skal påvirke eller på nogen måde blande sig i, hvilken regering der skal være i Afghanistan. Det er afghanernes problem.

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

Jeg vil med tilfredshed notere den præcisering, som her har fundet sted. Jeg synes, det var velgørende, at det blev sagt direkte fra hr. Jørgen Tveds side, at han ikke ville forsvare en stormagts indgriben eller besættelse af et lille land. Jeg sagde ikke i mit indlæg, at hr. Jørgen Tved eller Fælles Kurs havde forsvaret det. Jeg sagde, at det var det nærmeste, vi var kommet en forsvarstale for en sovjetisk invasion. Men som sagt har jeg noteret med interesse og tilfredshed det, hr. Jørgen Tved har sagt i sit sidste indlæg.

(Kort bemærkning).

Jørgen Tved (FK):

Så må jeg igen anholde hr. Bjørn Elmquist. Jeg opfatter det ikke som en invasion. Det er ikke en invasion, når en regering anmoder et denne regering venligsindet land om at komme dem til hjælp, og det var den faktiske situation. Man kan være tilhænger eller modstander af den pågældende regering, men det var regeringen, som anmodede en venligsindet nation om at komme dem til hjælp.

Riishøj (SF):

Det sidste var en af de grusomme bemærkninger, som jeg nok forestillede mig at det danske Folketing var fri for. Det er den gamle Bresnjevdoctrin, som hives frem igen, som Gorbatsjov gradvis er ved at fjerne sig fra, men som formodentlig forsvarer de sovjetiske invasioner i Afghanistan. Hr. Jørgen Tved forsvarer på samme måde invasionen i Tjekkoslaviet og i Ungarn ved at påstå, at det er folket, det er regeringen, der har bedt om det. Det er naturligvis det rene vrøvl.

Problemet er, at man ikke rigtig har kunnet finde de folk, der har bedt om invasionen. Karmal var jo ambassadør i Prag og befandt sig overhovedet ikke i Afghanistan. Amin kunne det ikke have været, han blev myrdet. Problemet er, at man aldrig kan finde frem til de personer, som har bedt om invasionen. Regeringen var totalt i opløsning.

Så hvis hr. Jørgen Tved, som er hyppig gæst heroppe, vil sige, hvem der bad om invasionen i Afghanistan – det kunne være interessant nok at få at vide – så kunne han jo føje til, hvem der

bad om den i Tjekkoslaviet i 1968. Det har man ikke rigtig kunnet finde ud af endnu, selv om man giver den officielle forklaring. Alle de, der er gætterier om i 1968 i Tjekkoslaviet; skammer sig ved at nævne sig selv. De benægter selv, at det var dem. Man kan måske godt gætte, men der er ingen, der vil stå frem og påstå, at det var dem, der bad om den invasion.

Hvis vi kan få klarhed over det, vil der blive begået virkelig historie og tilføjelser til leksikonet, for der er ikke rigtig nogen iagttagere, der har kunnet finde frem til, hvem der overhovedet har bedt om den invasion. Karmal var jo slet ikke i Afghanistan. Det kan ikke være ham. Han var slet ikke regeringsleder på det tidspunkt, da invasionen kom. Vi får nogle navne nu, og det glæder jeg mig til.

Det, der så også er problemet, er det med aprilrevolutionen. Vi har i SF stor sympati for revolutioner, der har en folkelig basis imod diktaturer. Problemet med aprilrevolutionen i 1978 var, at den var begrænset til en meget lille kreds. Det var det, man kalder et paladskup. Der var højst 5.000 mennesker involveret ifølge alle iagttagere.

Den fremgangsmåde, styret benyttede efter overtagelsen i 1978, var hård og brutal. Man gennemførte reformer, som på papiret så smukke ud, men med brutale midler uden hensyntagen til befolkningen. Så går det galt, så får man borgerkrig, og så får man altså også en invasion, som Sovjetunionen selv erkender var en fejltagelse. Det står officielt i de sovjetiske udtalelser. Man erkender nu åbent, at det var en fejltagelse og et nederlag.

Nu står Fælles Kurs måske alene tilbage i Europa og forsvarer den invasion med det rene vrøvl: At det var på opfordring fra en regering, som Sovjetunionen i dag ville skamme sig over at påpege har bedt om den invasion.

Så er der nogle, der har talt om Gorbatsjov. Vi har ikke tid til i dag at komme med en længere analyse af Gorbatsjov. Det, vi noterer os med tilfredshed i SF, er, at han åbenbart vurderer økonomiske fremskridt højere end militære fremskridt internationalt.

Vi mener, vi skal udnytte de muligheder, der er for at få frigjort militære ressourcer til internationale formål og tage Gorbatsjov på ordet og udnytte de muligheder, der er. Det er dér, vi ser mulighederne for en vending i verden bort fra oprustning, bort fra krig, og for at få løst de re-

[Riishøj]

gionale konflikter og få fjernet den sult og fattigdom, der er i verden. Det er idealistiske mål men det er dér, mulighederne er for at få frigjort militære ressourcer til civile formål. De muligheder skal udnyttes, og de kræfter, der modarbejder de muligheder, der er i Gorbatsjovs politik, skal vi bekæmpe.

Mulighederne skal udnyttes. Vi skal tage Gorbatsjov på ordet og også på ordet om, at det var en kæmpemæssig fejltagelse, at Sovjet invaderede Afghanistan i 1979, uanset hvad Fælles Kurs mener her i Folketinget.

(Kort bemærkning).

Jørgen Tved (FK):

Hr. Riishøj stillede mig det direkte spørgsmål, hvem der havde bedt om, at de sovjetiske tropper skulle komme. Så vidt jeg husker, kom der mellem fem og syv henvendelser, før man sagde ja tak og rykkede ind. Den første henvendelse kom fra Amin. Det er i hvert tilfælde noget, der ligger fast.

Jeg skal gerne tilføje, at jeg beklager nok en gang, hr. Riishøj, at man kommer i situationer, hvor det er nødvendigt for stormagterne at gribe ind.

Jeg har måske en anden opfattelse af aprilrevolutionen, end hr. Riishøj har. Jeg har den opfattelse, at den betød noget positivt for den afghanske befolkning, at den betød et brud med den feudalisme, som herskede dernede. Jeg har måske også en anden opfattelse af situationen i dag, hvor vi ved, at i tretten afghanske provinser er der ikke sovjetiske tropper mere. Dér klarer man problemerne internt.

Jeg synes, at det er en gunstig udvikling, og jeg synes, at hr. Gorbatsjov siger noget fornuftigt, når han siger: Nu trækker vi os tilbage. Lad os alle sammen afholde os fra at blande os i Afghanistans indre anliggender. Det synes jeg er det meget positive, man skal notere sig. Derfor skal Danmark ikke komme og sige: Nu vil vi godt have indflydelse på, hvem der skal danne regering.

(Kort bemærkning).

Riishøj (SF):

Jeg må konstatere, at hr. Jørgen Tved ikke rigtig har givet oplysninger om, hvem der bad om den invasion. Der er også stor uenighed om, hvorvidt der overhovedet var en opfordring.

Det mener man ikke der var. Det er rigtigt, at Amin på et tidligere tidspunkt opfordrede til invasionen, men på det tidspunkt, da invasionen skete, var han død, og i hvert fald forberedte man hans likvidering på grund af den strid, der var inden for det folkedemokratiske parti.

Der var ikke nogen, der inviterede, og det er derfor, vi tager afstand fra invasionen. Heldigvis er man selv begyndt at revurdere den situation i Sovjetunionen, og jeg vil opfordre Fælles Kurs kraftigt til også at gøre det, hvis det renommé, de måtte have i den danske befolkning, skal opretholdes.

Der er mange andre ting i forbindelse med Fælles Kurs' vurderinger, man kan diskutere. Jeg vil opfordre Fælles Kurs til at prøve at omvurdere spørgsmålet om at anvende militær magt internationalt og også omvurdere i det hele taget den Bresjnevdoktrin, man står her og forsvarer. Jeg er bange for, at Fælles Kurs kommer håbløst bagefter – det må vi så sandelig håbe – hvis man ikke laver den omvurdering.

Jeg har i hvert fald ikke fået et overbevisende svar – det forventede jeg heller ikke – på, hvem der opfordrede Sovjet til at invadere. Hvis hr. Jørgen Tved vil op igen, må han da godt tilføje, hvem der opfordrede Sovjetunionen til at invadere Tjekkoslaviet i 1968. Det er også en gåde – hvis vi kan få et bidrag til det. Jeg går ud fra, at hr. Jørgen Tved også forsvarer den invasion.

(Kort bemærkning).

Poulsgaard (FP):

Jeg synes, at debatten om ikke andet så i hvert fald har afsløret én ting: Vi har fået DKP herind, vi har fået fire mand ind. Man kalder sig Fælles Kurs, men det er rendyrket kommunisme, man fører, og det skal Fælles Kurs have tak for at man så klart fortæller befolkningen. Stemmer man på Fælles Kurs, så stemmer man på kommunister.

(Kort bemærkning).

Per Stig Møller (KF):

Ja, den sammenligning randt mig også i hu, da jeg hørte hr. Jørgen Tveds sidste bemærkning. Jeg husker nemlig kommunisten Villy Fuglsang stå her og råbe meget højt, da Folketinget undsagde Sovjetunionens brutale nedslagtning af Ungarns frihedskamp. Det var

[Per Stig Møller]

præcis på samme måde, Villy Fuglsang dengang råbte, at der var situationer, hvor den slags var nødvendigt.

Nu har vi altså lige hørt hr. Jørgen Tved sige, at han beklagede, at der er situationer, hvor den slags er nødvendigt, men det er der altså beklageligvis. Vi har fået DKP's forsvar for Ungarn og Prag gentaget i forbindelse med Afghanistan. Jeg siger: velbekomme!

(Kort bemærkning).

Jørgen Tved (FK):

Jeg skal skynde mig at slå fast, at jeg er meget tilfreds med, at der er en afgrundsdyb kløft mellem de synspunkter hr. Per Stig Møller repræsenterer, og dem, jeg står for. Det gælder ikke bare på det udenrigspolitiske område. Det gælder i allerhøjeste grad også på det nationale område, vore egne sager. Her befinder vi os også på hver sin side af plankeværket og af bordet.

Og så blot til hr. Riishøj, som er dybt bekymret over, hvordan vi har det i Fælles Kurs: De problemer, vi har dér, skal vi nok klare. De er ikke så store, hr. Riishøj.

Det, vi glæder os over, er netop, at man tager afstand fra Bresjnevdoktrinen, at man tager afstand fra magtanvendelse. Jeg kunne godt spørge hr. Riishøj: Hvorfra kommer alle de mange fredsforslag om afrustning, om skrotning af raketter osv.? Kommer de ikke fra denne Gorbatsjov, der også har spillet ud i denne sag? Er der ikke grund til, at vi støtter den udvikling? Er der ikke grund til, at vi glæder os over, at vi nu lever i en verden, hvor vi åbenbart alle sammen har et håb og kan få lov at overleve? Jo, hr. Riishøj.

Vi har ingen bekymringer med vores udenrigspolitik eller sikkerhedspolitik i Fælles Kurs. Det kunne godt være, at SF har nogle bekymringer, når det drejer sig om sikkerhedspolitik og NATO osv., men de klares ikke ved at skubbe bolden over til os.

Arne Melchior (CD):

Hr. Jørgen Tved sagde for en stund siden – jeg kan ikke huske, om det var hans 14. eller 15. korte bemærkning – at det er så nemt at kaste skidt i hovedet på hinanden. Det må hr. Jørgen Tved vide, for det har han øvet sig i. At han gør det i et stemmeleje, som er vanskeligt for det menneskelige øre at følge med i, er sikkert ikke hans fejl, det er vore andres ørens fejl.

Hr. Jørgen Tved sagde bl.a. om mig, og det er i hvert fald at kaste skidt, at jeg lister mig ud af døren eller skjuler mig, når Israel er på dagsordenen. Dette er en komplet usandhed. For det første har jeg ikke nogen årsag til at skjule mig eller liste ud af døren. For det andet er det ikke forekommet. Men det er rigtigt, at jeg engang forlod en spørgetid, fordi jeg samtidig var til møde i Finansudvalget, der holder møde samtidig med spørgetiden. Det får altså hr. Jørgen Tveds forskruede hjerne ham til at kaste med skidt mod et andet folketingsmedlem i stedet for at tænke sig en lille smule om eller sætte sig ind i, hvad han taler om.

Så siger hr. Jørgen Tved videre, at jeg må være hykler, siden jeg mener, at der er en anden form for undertrykkelse i Israel end den, der foregår i Afghanistan. Det har jeg for det første ikke udtalt noget om. For det andet vil jeg således foranlediget gerne bekræfte, at det finder jeg dog er tilfældet. Der er pokker til forskel, som manden sagde. Det er et andet omfang. Det er en anden grusomhed. Israel er blevet overfaldet. Det er Sovjetunionen ikke. Sovjetunionen er en supermagt. Det er Israel ikke. Det var bare nogle af de punkter, der er anderledes.

Det skal vi jo diskutere den 15. marts her i salen, og jeg ser med interesse frem til, at den nuancering, som hr. Jørgen Tved og hans parti i dag ønsker lagt for dagen vedrørende Afghanistan, også af Fælles Kurs vil blive lagt for dagen den 15. marts.

Fælles Kurs gør noget ud af, at Sovjetunionen var så at sige indbudt som gæster til Afghanistan. Den slags undskyldninger tror jeg nok at hr. Jørgen Tved ville have sig frabedt, hvis det var f.eks. en flertalsregering i Danmark, der nogen sinde kom på den idé. Hvad nu hvis en eventuel kommende palæstinensisk regering ville indbyde en Israelfjendtlig stat, f.eks. Libyen, til at komme og slå sig ned i Palæstina, det nuværende Westbank? Skulle Israel så sige: Nå ja, men det er jo en fredelig indbydelse, som er givet til et andet fredeligt land, så det må vi jo nok acceptere?

Jeg nævner dette eksempel, for at hr. Jørgen Tved skal indse, at hans tankegang er fuldstændig umulig i sin konsekvens.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslaget om motiveret dagsorden nr. D 54 af Bjørn Elmquist (V), Lasse Budtz (S), Per Stig Møller (KF), Riishøj (SF), Lone Dybkjær (RV), Arne Melchior (CD) og Glønborg (KRF) (se foran)

vedtoges med 107 stemmer (S, KF, SF, V, RV, CD, FP og KRF); 3 (FK) stemte hverken for eller imod.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

10) Forespørgsel nr. F 22:

Forespørgsel til arbejdsministeren:

»Hvornår og hvordan vil regeringen opfylde sit løfte om at sikre det frie fagforeningsvalg i Danmark, så ingen mod sin vilje skal tvinges til at være medlem af en bestemt fagforening?«

Af Pia Kjærsgaard (FP) m.fl.

(Forespørgslen, se dagsordenens bagside, anmeldt 10/12 87. Fremme af forespørgslen vedtaget 16/12 87).

Begrundelse

Pia Kjærsgaard (FP):

Fremskridtspartiet har set sig nødsaget til endnu en gang at rejse en forespørgsel om det frie fagforeningsvalg i Danmark.

I november måned 1986, hvor Fremskridtspartiet havde emnet oppe til debat sidste gang, fik vi lovning på, at der i løbet af kort tid ville komme et udspil fra regeringens side. Dette udspil er ikke kommet endnu, medmindre arbejdsministerens forslag fra forleden dag skal være et resultat, som er alt, hvad denne regering vil gøre.

Ministerens forslag, som blev hastebehandlet før denne forespørgselsdebat, havde intet at gøre med retten til frie fagforeningsforhold. Fremskridtspartiet ønsker, at dette Folketing bekræfter menneskerettighedernes artikel 20 samt grundlovens § 78, som jeg har læst at arbejdsministeren mener er et forbud, eksklusivaftaler strider imod. Hvor ministeren får denne mærkelige tanke fra, efter at vi i flere år har haft eksklusivaftaler og frie fagforeninger til debat, forstår jeg ikke. Men det er jeg sikker på at ministeren vil svare på i sit indlæg.

I næsten 40 år har man fra borgerlig side diskuteret eksklusivaftaler, og først nu mener man, at det er at gå imod grundloven. Det må stå fast, at hvis regeringen virkelig mener at ville holde fast i, at et forbud mod eksklusivaftaler er et brud på grundloven, så er der kun én ting at gøre: Så må vi have grundloven ændret.

Men vi skal selvfølgelig have en juridisk accept af arbejdsministerens vildfarelse, og den kan ministeren nok få svært ved at indhente.

Men nok om arbejdsministerens sidespring. Det her drejer sig om at sikre det, der hedder organisationsfriheden i det her land, den organisationsfrihed, som partierne taler og taler om, men som endnu ikke er opnået.

Besvarelse

Arbejdsministeren (Henning Dyremose):

Spørgsmålet om foreningsfrihed har været behandlet her i Folketinget mange gange i de senere år, og det med rette.

Da vi i 1986 behandlede spørgsmålet umiddelbart efter afsigelsen af Højesterets dom i den såkaldte HT-sag, gav statsministeren tilsagn om, at regeringen ville fremsætte et lovforslag, der principielt gav adgang til genansættelse i tilfælde, hvor en lønmodtager afskediges i strid med foreningsfrihedsloven. I særlige tilfælde, hvor genansættelse ikke lader sig gøre, skulle der være mulighed for en betydelig højere erstatning end den, som kendes nu.

En række afskedigelsessager har desværre bekræftet, at den eksisterende foreningsfrihedslov ikke i tilstrækkeligt omfang sikrer ansatte, der ikke er medlem af samme forening som flertallet på arbejdspladsen, mod afskedigelse på grund af deres foreningstilhørsforhold.

Det er baggrunden for, at regeringen har fremsat det lovforslag, som ordføreren for forespørgerne henviste til, som indeholder en række ændringer af foreningsfrihedsloven, alle med det sigte at bidrage til en reel sikring af foreningsfriheden, dels ved at sikre lønmodtagerne i deres ansættelsesforhold uanset deres foreningsmæssige tilhørsforhold, dels ved i endnu højere grad at tilskynde arbejdsgiverne til at afholde sig fra at afskedige lønmodtagere i strid med loven.

Regeringens forslag til stramning af foreningsfrihedsloven, lovforslag nr. L 216, blev førstebehandlet her i Tinget i fredags. Vi havde